

ОПШТИНА ПРОКУПЉЕ

ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИНСТИТУТ ЗА УРБАНИЗАМ И СТАНОВАЊЕ

Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину Плана детаљне регулације неформалног ромског насеља „Мала Губа“ у Прокупљу

Београд, април 2013 год.

Наручилац плана: Општина Прокупље
Председник: Др Љубиша Ђурковић

Обрађивач Плана: Југословенски институт за урбанизам и становање,
ЈУГИНУС ДОО
Београд, Андрићев венац 2/II
Директор: Ивана Марковић, дипл.инж.графј.

у сарадњи са
Друштвом за унапређење ромских насеља
„Romano Kher“
22. октобра бр. 7, Београд

Руководилац Плана: Саша Чуданов, дипл. инж. арх.

**Руководилац
Извештаја о СПУ:** Душан Шљиванчанин, дипл. просторни планер и
дипл. географ – мастер за област животне средине

**Чланови радног тима
Извештаја о СПУ:** Душан Шљиванчанин, дипл. просторни планер и
дипл. географ – мастер за област животне средине
Драгана Курбалија, дипл. просторни планер - мастер
Мирјана Пантић, дипл. инж. саобраћаја

САДРЖАЈ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	4
1.1. Преглед садржаја и циљева плана и односа са другим плановима и програмима	4
1.2. Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама	16
2. ПРЕГЛЕД КАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА	17
2.1. Стање квалитета животне средине	17
2.2. Проблеми заштите животне средине који су разматрани у плану	21
3. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА	23
3.1. Општи и посебни циљеве стратешке процене	23
3.2. Избор индикатора	
4. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	26
4.1. Процена утицаја варијантних решења	26
4.2. Разлози за избор најповољнијег варијантног решења	28
4.3. Евалуација карактеристика и значаја утицаја планских решења	29
4.4. Кумулативни и синергијски ефекти	31
5. ОПИС МЕРА ЗА ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	32
6. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА	39
7. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	40
7.1. Опис циљева плана	40
7.2. Индикатори за праћење стања животне средине	41
7.3. Права и обавезе надлежних органа	43
8. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	45
9. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА	47
10. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	48

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Извештај о стратешкој процени утицаја Плана детаљне регулације неформалног ромског насеља „Мала Губа“ у Прокупљу ради се на основу Одлуке о изради Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, као саставног дела Одлуке о изради Плана (бр.06-49/2011-02), а коју је донела Скупштина општине Прокупље, од 29.12.2011 године.

Израда Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину Плана детаљне регулације неформалног ромског насеља „Мала Губа“ у Прокупљу (у даљем тексту: Стратешка процена утицаја или СПУ) у складу је са одредбама чл. 34 – 35 Закона о заштити животне средине ("Службени гласник РС", број 135/04 и 36/09), и одредбама чл. 5,7 – 10 и 12. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04 и 88/10).

Стратешка процена утицаја планова на животну средину ради се у циљу обезбеђивања заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме и усвајања планова и програма.

Правни основ за обављање стратешке процене и израду Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину предметног Плана детаљне регулације (даље: Извештај о стратешкој процени) налази се у:

- одредбама члана 5. став 1., Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину којима је прописан предмет стратешке процене и утврђена обавеза вршења стратешке процене за урбанистичке планове;
- одредбама члана 9. ст. 1. и 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, којима је утврђено да Одлуку о изради стратешке процене утицаја доноси орган надлежан за припрему плана и програма по претходно прибављеном мишљењу органа надлежног за послове заштите животне средине и других заинтересованих органа и организација, као и да Одлука чини саставни део Одлуке о припреми Плана и објављује се у Службеном гласнику јединице локалне самоуправе.

Одредбама члана 35. Закона о заштити животне средине одређено је да се "Стратешка процена утицаја на животну средину ради за планове, програме и основе у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама и других области и саставни је део плана, односно програма или основе". Стратешка процена утицаја на животну средину мора бити усклађена са другим проценама утицаја на животну средину, као и са плановима и програмима заштите животне средине и врши се у складу са поступком прописаним посебним законом, односно, Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

На основу члана 4. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, утврђују се основна начела стратешке процене, и то:

1. Начело одрживог развоја – одрживи развој јесте усклађен систем техничкотехнолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју у коме се на принципима економичности и разумности користе природне и створене вредности са циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације. Разматрањем и укључивањем битних аспеката животне средине у припрему и усвајање одређених планова и програма и утврђивањем услова за очување вредности природних ресурса и добара, предела, биолошке разноврсности, дивљих и биљних животињских врста и аутохтоних екосистема, односно рационалним коришћењем природних ресурса доприноси се циљевима одрживог развоја.

2. Начело интегралности – политика заштите животне средине која се реализује доношењем планова и програма заснива се на укључивању услова заштите животне средине, односно очувања и одрживог коришћења биолошке разноврсности у одговарајуће секторске и међусекторске планове и програме.

3. Начело предострожности – свака активност мора бити спроведена на начин да се спрече или смање негативни утицаји одређених планова и програма на животну средину пре њиховог усвајања, обезбеди рационално коришћење природних ресурса и сведе на минимум ризик по здравље људи, животну средину и материјална добра.

4. Начело хијерархије и координације – процена утицаја планова и програма врши се на различитим хијерархијским нивоима на којима се доносе планови и програми. У поступку стратешке процене планова и програма повећани степен транспарентности у одлучивању обезбеђују се узајамном координацијом надлежних и заинтересованих органа у поступку давања сагласности на стратешку процену, кроз консултације, односно обавештавања и давања мишљења на план и програм.

5. Начело јавности – у циљу информисања јавности о одређеним плановима и програмима и о њиховом могућем утицају на животну средину, као и у циљу обезбеђења пуне отворености поступка припреме и доношења или усвајања планова и програма, јавност мора, пре доношења било какве одлуке, као и после усвајања плана и програма, имати приступ информацијама које се односе на те планове и програме или њихове измене.

Извештај о стратешкој процени је документ којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана и програма и којим се одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину. Према члану 12. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај садржи нарочито:

1. Полазне основе стратешке процене;
2. Преглед карактеристика и оцена стања животне средине у подручју плана;
3. Опште и посебне циљеве стратешке процене и избор индикатора;
4. Процену могућих значајних утицаја на животну средину;
5. Опис мера предвиђених за смањење негативних утицаја;
6. Смернице за израду процена утицаја на нижим хијерархијским нивоима;
7. Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана;
8. Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради стратешке процене;
9. Приказ начина одлучивања;

10. Закључке стратешке процене утицаја и друге податке од значаја за стратешку процену.

Стратешка процена утицаја животну средину је процес који треба да интегрише циљеве и принципе одрживог развоја у просторним и урбанистичким плановима уважавајући при томе потребу да се избегну или ограниче негативни утицаји на животну средину и на здравље и добробит становништва. Значај стратешке процене утицаја на животну средину огледа се у томе што:

- обрађује питања и утицаје ширег значаја, који се не могу поделити на пројекте, на пример - кумулативни и социјални ефекти;
- помаже да се провери повољност различитих варијанти развојних концепата;
- избегава ограничења која се појављују када се врши процена утицаја на животну средину већ дефинисаног пројекта; и
- утврђује одговарајући контекст за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују детаљније истраживање, итд.

Стратешка процена утицаја планских докумената представља значајан инструмент заштите животне средине, тако што се у почетним фазама доношења одлука о будућем развоју простора укључују питања заштите животне средине. Наведени процес резултира претходним усаглашавањем развојних интереса и интереса заштите простора.

Стратешком проценом обезбеђује се виши ниво заштите животне средине и интеграције захтева заштите и развојних потреба и интереса, уграђивањем начела и циљева заштите у планске документе у циљу достизања одрживог развоја. Стратешком проценом се омогућава интеграција еколошких захтева, мишљења и начела у планове и програме у циљу подстицања и унапређења одрживог развоја.

Основни методолошки приступ примењен у изради овог Извештаја, одређен је Законом о стратешкој процени утицаја и већ развијеним и прихваћеним методама у досадашњој пракси планирања просторног развоја, а прилагођен је хијерархијском нивоу и специфичним захтевима планског документа. Поступак стратешке процене састоји се од: припремне фазе, фазе израде Извештаја и на крају, поступка одлучивања. Поступак израде Извештаја одвијао се сукцесивно. У изради полазних основа сагледавана су концептуална решења, дефинисани циљеви и методологија израде, извршена је анализа стања и оцена квалитета појединих сегмената животне средине; вреднована алтернативна решења, процењени су могући утицаји и хазарди; дефинисане мере заштите и унапређења животне средине и програм праћења стања (мониторинг).

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

На основу одредаба члана 13. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину полазне основе стратешке процене обухватају:

1. кратак преглед садржаја и циљева плана и програма и односа са другим плановима и програмима;
2. преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју на које се извештај односи;
3. карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
4. разматрана питања и проблеме заштите животне средине у плану или програму и приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
5. приказ припремљених варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у плану и програму, укључујући варијантно решење нереализовања плана и програма и најповољније варијантно решење са становишта заштите животне средине;
6. резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене могућих утицаја стратешке процене.

1.1. ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПЛАНА И ОДНОСА СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА

План детаљне регулације неформалног ромског насеља „Мала Губа“ у Прокупљу је рађен у складу са Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09, 64/10 и 24/11) и Правилником о садржини, начину и поступку израде планских докумената ("Службени гласник РС", број 31/10, 69/10 и 16/11). Полазећи од начела планирања утврђених законом и праксом планирања (економска оправданост, социјална прихватљивост и еколошка одрживост), као и правног оквира којим су утврђени нормативи и правила у управљању природним и створеним ресурсима, дефинисани су циљеви, концепција, стратешка опредељења, планска решења, приоритети и мере заштите животне средине. Поред интерпретације плана у овом делу се даје и однос са другим плановима, програмима и стратешким документима који могу имати утицај на животну средину на планском подручју.

Обухват и границе Плана детаљне регулације

На основу Одлуке о изради плана, подручје плана обухвата следеће катастарске парцеле:

- К. О. Прокупље - град: 2294/1, 2310, 4410, 4411, 4412/1, 4412/2, 4412/3, 4412/4, 4412/5, 4412/6, 4413/1, 4413/2, 4414/1, 4414/2, 4415, 4416, 4417/1, 4418 и део 56684/1 и
- К. О. Прокупље: 2412/2, 5249/2, 2405 и део 5249/1.

У Одлуци о изради плана напоменуто је да су ово прелиминарне границе плана, те се оне у Нацрту Плана предлажу у односу на планирану саобраћајну мрежу и катастарско стање. Површина овако дефинисаног обухвата плана износи 57.510,71 m², односно 5,7511 ha.

Границом овог плана обухваћена је површина ромског насеља „Мала Губа“ до реке Топлице са западне стране и Добричке улице са северне стране. Јужни део обухвата завршава се на границама катастарских парцела 4411 и 4418, К.О. Прокупље Град и 5249/1, К.О. Прокупље. Са источне стране обухват плана простира се до локације стакларе, затим до гробља, и завршава се где се завршавају и катастарске парцеле 2412/2, 5249/2 и 5249/1.

Циљеви уређења и изградње на предметном подручју

Основни циљ израде је стварање планског основа за уређење и унапређење постојеће намене становања, као и стварање основа за нову стамбену изградњу и изградњу јединица социјалног становања, уз формирање потребне саобраћајне и инфраструктурне мреже. Такође, циљ израде плана је и решавање проблема нелегалне градње и нерешених имовинско-правних односа на подручју плана.

План детаљне регулације израђује се на основу:

- прикупљене информационе основе, која садржи елементе од значаја за формирање планског решења,
- анализа и оцена затеченог стања на подручју плана,
- сагледавања релевантних планских условљености на подручју плана,
- дефинисаног обухвата плана и предвиђеног грађевинског подручја,
- процена реалних потреба и развојних могућности, као и могућности опремања земљишта комуналном инфраструктуром у складу са циљевима локалне самоуправе и
- дефинисања принципа прелиминарне поделе подручја плана на типичне просторне целине према урбанистичким показатељима и типичним карактеристикама, за која ће овим планом бити прецизно дефинисана правила за уређење и правила за грађење.

Садржај планског документа

ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

- 1. ОПШТИ ДЕО**
  - 1.1 ПОВОД И ЦИЉ ИЗРАДЕ ПЛАНА
  - 1.2 ОБУХВАТ ПЛАНА
  - 1.3 ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ
  - 1.4 ПОДЛОГЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА
  - 1.5 ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА, ДРУГИХ ДОКУМЕНАТА И ПОСТОЈЕЋЕ ТЕХНИЧКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ
  - 1.6 УСЛОВИ НАДЛЕЖНИХ ЈКП И ОСТАЛИХ ИНСТИТУЦИЈА

2. АНАЛИЗА И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

- 2.1 ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА
- 2.2 СТРУКТУРА ПОВРШИНА НА ТЕРИТОРИЈИ ПЛАНА
- 2.3 ПРИРОДНА СВОЈСТВА ТЕРЕНА
- 2.4 ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
- 2.5 ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
- 2.6 ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ СЛОБОДНИХ И НЕУРЕЂЕНИХ ПОВРШИНА

3. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА

- 3.1 ПЛАНИРАНА НАМЕНА И НАЧИН КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА
- 3.2 ПЛАНИРАНЕ НАМЕНЕ ПОВРШИНА
- 3.3 ПРАВИЛА ПАРЦЕЛАЦИЈЕ
- 3.4 УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ ЈАВНИХ САОБРАЋАЈНИХ ПОВРШИНА
- 3.5 УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ МРЕЖЕ И ОБЈЕКТА ИНФРАСТРУКТУРЕ
- 3.6 УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ ЈАВНИХ ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА
- 3.7 УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ И УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА
- 3.8 ИНЖЕЊЕРСКО-ГЕОЛОШКИ УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ ТЕРЕНА
- 3.9 МЕРЕ ЗА ЕНЕРГЕТСКУ ЕФИКАСНОСТ ИЗГРАДЊЕ

4. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

- 4.1 ОПШТА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА
- 4.2 ДЕТАЉНА ПЕАВИЛА ГРАЂЕЊА

5. СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

- 5.1 Локације за даљу разраду
урбанистичким пројектима или пројектима препарцелације
- 5.2 мсернице за спровођење плана

6. ДОКУМЕНТАЦИЈА ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА

ГРАФИЧКИ ДЕО

лист 1:	КАТАСТАРСКО ТОПОГРАФСКА ПОДЛОГА СА ОРТОФОТО СНИМКОМ, ГРАНИЦОМ ПЛАНА И ПОСТОЈЕЋОМ НАМЕНОМ ПОВРШИНА.....	P 1:1000
лист 2:	ПЛАНИРАНА НАМЕНА ПОВРШИНА	P 1:1000
лист 3:	ПЛАНИРАНО САОБРАЋАЈНО РЕШЕЊЕ.....	P 1:1000
лист 4:	ПЛАНИРАНА ПАРЦЕЛАЦИЈА И РЕГУЛАЦИЈА СА АНАЛИТИЧКО- ГЕОДЕТСКИМ ЕЛЕМЕНТИМА ЗА ОБЕЛЕЖАВАЊЕ	P 1:1000
лист 5:	ПЛАНИРАНА КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА	P 1:1000

Постојећа намена простора

Ромско насеље „Мала Губа“ налази се на јужном ободу града Прокупља, на ушћу Стражавачке реке у реку Топлицу. Са северне стране подручје је оивичено Добричком улицом и саобраћајницом која се пружа уз постојећу „Стаклару“, као и јужном границом гробља. Са источне стране предметно подручје обухвата простор закључно са катастарским парцелама 5249/2 и 5249/1. Са јужне стране простор захвата завршава се

јужним странама парцела 4411 и 4418. Са западне стране обухват захвата простор до осовине регулисаног корита реке Топлице.

Насеље је настало 60-тих година прошлог века, а највећи раст је имало након досељавања Рома са Косова и Метохије током деведесетих година. Насеље „Мала Губа“ има 48 кућа и око 270 становника, са знатним учешћем младих и деце (до 15 година старости око 50%, а до 24 године још 20%). Просечна величина домаћинства је 5,25. Становништво је ниско образовано, најчешће без сталног запослења и приходује од повремених послова.

На предметном подручју доминира намена становања, са великим површинама празног и неуређеног земљишта. Истичу се три групације кућа: прва (највиша) испод падине на којој се налази гробље, друга се налази на падини са источне стране подручја плана, и трећа, која обухвата сав преостали део подручја, до реке Топлице и Добричке улице. Осим стамбених, присутни су и помоћни објекти. Осим наведеног, „Мала Губа“ нема других садржаја, што је у целости чини стамбеним насељем. Део становништа држи и стоку, што је неприхватљиво и са становишта санитарних услова, и са становишта важећих прописа.

Парцелација на самом терену и парцелација по катастру имају врло мало додирних тачака. У том смислу је потребно направити разлику између делова подручја где већ постоје изграђени објекти, као и ограђене површине - фактичке парцеле, које се као такве и користе, и делова где је земљиште неуређено, без икакве изградње.

Постојећи објекти су у највећој мери зидани од чврстог материјала: бетоном и гитер блоком, покривени косим крововима са црепом. Без обзира на то, практично сви објекти су са недовољном или потпуно без термичке изолације, са проблемима влаге и прокишњавања, имају лошу столарију, слабе или чак никакве инсталације. Укупан стамбени фонд насеља захтева интервенцију у смислу довршавања започетих објеката и њихове адаптације, а у појединим случајевима предлаже се и рушење објеката, који су потпуно непримерени намени, и њихова замена новим објектима.

Насеље „Мала Губа“ у свом саставу има два водотока: реку Топлицу и Стражавачку реку. У овом њиховом делу токови нису регулисани, нити обезбеђени. Насеље је непосредно изложено опасности од плављења, што се последњи пут догодило у априлу 2010. године. Тада је половина домаћинства насеља претрпела знатну штету.

Постојећа улична мрежа састоји се од тзв. главне улице (у графичким прилозима означена као „улица 1), која је сеоски пут који се одваја од Добричке улице (код „Стакларе“), води кроз северни део насеља и рачва се у два правца: према брду Губи и према гробљу. Остатак мреже састоји се од потпуно импровизованих колских и пешачких путева и стаза, које формирају прстен око насеља, у чијем саставу је и мостић преко Стражавачке реке, који су подигли сами становници. Неколико пешачких стаза повезује главну улицу са колском стазом уз реку Топлицу.

Улица, која представља везу са остатком града, и на коју се прикључују сви путеви насеља, јесте Добричка улица.

Присутност комуналне инфраструктуре на предметном подручју је врло ограничена и недовољна, или чак и не постоји, у зависности од тога о којој врсти комуналне инфраструктуре је реч.

За снабдевање насеља водом уведена је цев Ø 90 mm (прикључена на јавни водовод) само до места рачвања главне улице (на графичким прилозима означена као „улица 1), а грађани су се онда само прикључили на тај вод (без сагласности К.Ј.П. „Градски водовод“).

Фекална и кишна канализациона мрежа не постоји.

Електро мрежа у насељу спроведена је надземним водом и већина домаћинстава је на њу прикључена и има струјомере. Снабдевање се врши из постојеће трафо станице „Обданиште“.

Подручје овог плана покривено је са комутационог чвора „Појатско насеље“ уређајима EWSD Siemens и Huawei MA5600. Ободом подручја, Добричком улицом, пролази оптички кабл Појатско насеље - Складиште - ТКЦ Прокупље. Бакарна приступна мрежа овог подручја има два извода, која припадају кабловском подручју бр. 4 - Појатско насеље. Изводи 4.1 и 4.2 имају капацитете од по 10х2. У раду постоји 11 претплатника.

На предметном подручју овог плана нема постојећих, као ни планираних базних станица мобилне телефоније.

Грејање домаћинстава обавља се искључиво чврстим горивима, док било какве термо-техничке инсталације не постоје. Еколошки отисак је испод 3 тоне CO₂ годишње.

На подручју не постоје инсталације топловода, нити се планира њихова изградња.

Подручје плана наслања се на Добричку улицу, у чијем коридору је планирана изградња гасовода у функцији дистрибутивне мреже ниског притиска.

Биланс површина - постојеће стање

Постојећа намена	П у ha	П у m ²	процент укупне П
Неформално индивидуално становање	3,2342	32.341.61	56,24%
Неуређене и слободне површине	1,5278	15.278,53	26,57%
Саобраћајне површине	0,3201	3.201,38	5,56%
Уређене зелене површине	0,0104	103,88	0,18%
Водене површине (корита река)	0,6585	6.585,05	11,45%
Укупно	5,7510	57.510,17	100%

Планиране намене површина предложене планским документом

Предложени Нацрт плана детаљне регулације неформалног ромског насеља „Мала Губа“ у Прокупљу планира следеће намене површина:

планирана намена	П у ha	П у m ²	процент укупне П
Постојеће становање	0,8065	8.064,57	14,02%
Планирано социјално становање	0,2380	2.379,73	4,14%
Планирано индивидуално становање	1,0814	10.813,79	18,80%
Планирано мешовито становање	1,1676	11.675,82	20,30%
Јавне функције	0,3295	3.295,45	5,73%
Саобраћајне површине	1,0590	10.589,81	18,41%
Комунални и инфраструктурни објекти	0,0090	90,19	0,16%
Заштитно зеленило	0,1655	1.655,02	2,88%
Заштитни појас реке Топлице	0,4097	4.096,83	7,12%
Регулисана корита река	0,4847	4.847,33	8,42%
Укупно	5,7510	57.510,17	100%

Грађевинско подручје обухваћено планом подељено је у односу на своју намену. Такође, у оквиру преовлађујуће намене, што је становање, формиране су четири типичне целине у односу на врсту становања и власништво.

Упоредна анализа површина постојећег стања и планираних површина:

постојећа намена	П у ha	процент укупне П	планирана намена	П у ha	процент укупне П	
Неформално индивидуално становање	3,2342	56,24%	Постојеће становање	ТЦ1	0,8065	14,02%
			Планирано социјално становање	ТЦ2	0,2380	4,14%
			Планирано индивидуално становање	ТЦ3	1,0814	18,80%
Неуређене и слободне површине	1,5278	26,57%	Планирано мешовито становање	ТЦ4	1,1676	20,30%
			Јавне функције		0,3295	5,73%
			Комунални и инфраструктурни објекти		0,0090	0,16%
Саобраћајне површине	0,3201	5,56%	Саобраћајне површине		1,0590	18,41%
Уређене зелене површине	0,0104	0,18%	Заштитно зеленило		0,1655	2,88%
			Заштитни појас реке Топлице		0,4097	7,12%
Водене површине (корита река)	0,6585	11,45%	Регулисана корита река		0,4847	8,42%
Укупно	5,7510	100%	Укупно		5,7510	100%

Предложено саобраћајно решење, поред реконструкције постојећих путева и улица, предвиђа и формирање нових, ради обезбеђивања несметаног приступа свим деловима насеља. Такође, овим планом се, осим нових улица, предвиђа и формирање неколико паркинг простора, за смештај возила посетилаца и оних становника насеља који питање паркинга не могу да реше на својим тренутним парцелама, које се овим планом усвајају.

Све улице на подручју плана, осим Добричке (секундарна саобраћајница) припадају категорији стамбено-приступних улица.

Осим паркинга који су планирани уз нове саобраћајнице, планира се и да паркирање у функцији свих нових грађевинских парцела буде решено на самој грађевинској парцели.

Територија предметног плана ће се снабдевати из постојећег цевовода пречника 90 мм, на који ће се везати разводни цевоводи, који ће бити постављени уз саобраћајнице, у тротоарима и зеленом појасу, и који ће имати дистрибутивну и противпожарну функцију. Непосредно снабдевање водом појединих потрошача ће се вршити преко прикључака (који нису предмет овог плана) на главне цевоводе или секундарне цевоводе. Цела територија плана се налази у првој висинској зони водоснабдевања.

Канализација отпадних вода ће се одвијати преко два колектора. Један је на вишим котама, пречника 900 мм, а други, пречника 600 мм, биће изграђен уз леву обалу Топлице, у новопланираној саобраћајници (улица 3), уз заштитни појас реке. Оба се завршавају на ППОВ (постројење за прераду отпадних вода). На местима приступних саобраћајница (улице 4 и 5) поставља се секундарна канализација мањег пречника.

У погледу развоја електроенергетске инфраструктуре предвиђена је:

- изградња нове трафо станице ТС 10/0.4 kV, 630 kVA (МБТС - монтажна бетонска трафо станица) на локацији у улици 1,
- изградња нове ваздушне нисконапонске мреже 0.4 kV на бетонским стубовима, за напајање потрошача,
- изградња новог прикључног кабла 10 kV од ТС „Обданиште“ до нове ТС планиране овим планом,
- изградња мреже за јавно електрично осветљење,
- реконструкција локалне мреже у смислу постављања нових проводника, нових стубова и постављања светилки за јавну расвету.

Планом се предвиђа децентрализација телекомуникационе мреже. У том смислу за подручје плана планира се и један MSAN (чвор), на који ће бити прикључени садашњи и будући претплатници. Комутациони чвор биће прикључен оптичким каблом на оптички кабл који повезује Појатско поље - Складиште - ТКЦ Прокупље.

Однос према другим плановима и стратегијама

1. Просторни план Србије 2010-2020.године (Сл. Гласник РС, бр. 88/10)

Са аспекта одрживог развоја насеља у будућем развоју посебна пажња се усмерава на социјални развој и социјалну кохезију, посебно у неформалним насељима, као што је „Мала Губа“. Основни циљ је интегрисање сиромашних подручја и ромских енклава у социјални и економски простор насеља кроз:

- унапређење услова живота у сиромашним подручјима и ромским енклавама бар до нивоа минималних стандарда комуналне инфраструктуре;
- изградња институционалних аранжмана који ће омогућити да грађани из сиромашних подручја и ромских енклава користе услуге јавних служби у околним зонама (превоз деце до обданишта и основних школа, на пример);
- усмеравање активности и изградња садржаја од градског/насељског значаја у сиромашним подручјима и ромским енклавама чиме се подиже атрактивност подручја.

Концепција унапређења услова живота у сиромашним подручјима и ромским енклавама и њихово интегрисање у социјални и економски простор насеља заснива се на заједничким активностима локалних власти и становништва у овим подручјима.

Мере за побољшање услова живота у ромским насељима обухватају задржавање и унапређење насеља која према (минималним) стандардима квалитета живота имају услова за то и изградњу нових смештајних капацитета у другим насељима и дисперзовано насељавање мањих група ромских породица.

Организовање основних услуга - основно/обавезно образовање и основна здравствена заштита, којима је прикључен смештај у предшколску установу за свако заинтересовано дете и простор за организовање дневних центара и других активности од значаја за социјални и културни развој насеља - подразумева се у сваком насељеном месту, односно на раздаљини до 30 минута организованим јавним превозом. Услов за покривање свих насеља у Републици Србији доступним основним услугама од јавног интереса је побољшање основне/локалне/међунасељске саобраћајне мреже и основни стандарди јавног превоза. С обзиром да је Мала Губа на малој удаљености од већине градских јавних садржаја, једино се локални центар за смештај предшколске деце и различите социјалне активности локалног становништва јавља као потребан у планском подручју.

Као један од модалитета новог становања је и социјално становање на простору „Мале Губе“, којим се остварује основни циљ да стамбени простор буде доступан свим грађанима на одржив начин, уз свеобухватну подршку и ангажман државе и локалних заједница и уз успостављање система и модалитета организованог обезбеђивања стамбеног простора домаћинствима која из социјалних, економских и других разлога не могу самостално да обезбеде адекватно стамбено решење на тржишту.

Формирање нових неформалних насеља и изградња нових објеката у њима је апсолутно искључена, док је легализација постојећих неформалних насеља могућа у складу са законском и планском регулативом.

2. Просторни план општине Прокупље

Према Просторном плану општине Прокупље (Одлука о утврђивању Просторног плана општине Прокупље број 06-9/2011-02 од 14. 03. 2011. године) одрживи развој становања у општини Прокупље, између осталог, оствариће се и кроз:

- побољшање структуре стамбеног фонда, елиминацијом нетипичних и непримерених јединица становања,
- унапређење насеља комуналном изградњом потребних инсталација и санитарија,
- обезбеђење енергетске ефикасности стамбених објеката, као и рационалном и штедљивом потрошњом енергије, еколошком заштитом,
- побољшање структуре станова у фонду, даљим повећањем удела средњих и већих станова (3-собни и 4-собни), на рачун гарсоњера и 1-собних станова, уз елиминисање посебних соба из структуре стамбеног фонда, као рецидива прошлих времена и сиромаштва,
- елиминисање стамбене несташице, као последице пренасељености станова домаћинствима и лицима,
- побољшање квалитета изградње станова и зграда и
- дефинисање урбанистичко-техничких услова за стамбену и комуналну изградњу објеката.

Опремање насеља комуналном инфраструктуром је императив, а еколошка заштита простора, посебно са аспекта санитације насеља, као и заштите од штетног дејства вода, је приоритет у „Малој Губи“.

Стамбене потребе су дефинисане у складу са природним прираштајем и квалитетом наслеђеног стамбеног фонда. У општинском центру стамбене потребе ће се задовољити кроз коришћење постојећег непотпуно искоришћеног стамбеног фонда и попуњавање неизграђеног земљишта унутар грађевинског подручја, а некавалитетне стамбене објекте треба санирати, реконструисати и стандардно опремити инсталацијама водовода, канализације, електричне енергије, ТК и грејања. Правила изградње назначена у ППО су основна и оријентациона, а за предметно подручје „Мале Губе“ је прописана урбанистичка разрада.

3. Национална стратегија одрживог развоја ("Службени гласник РС", бр. 57/2008)

Циљ ове Стратегије је да доведе до баланса три стуба – економског раста, заштите животне средине и друштвеног развоја стварајући једну кохерентну целину, подржану одговарајућим институционалним оквиром. Стратегија одрживог развоја Србије значајно доприноси смањењу празнина између процеса утврђивања политика, усклађивању евентуалних конфликтних циљева политика, као и утврђивању њихових узајамних предности. То подразумева интеграцију и усаглашавање циљева и мера свих секторских политика, хармонизацију националних прописа са законодавством ЕУ и њихову пуну имплементацију.

4. Национални програм заштите животне средине ("Службени гласник РС", бр. 12/2010)

Овим програмом су дефинисани стратешки циљеви политике заштите животне средине, као и специфични и приоритетни циљеви за ваздух, воду, земљиште и утицаји појединих сектора на животну средину. Предложене реформе обухватају реформе регулаторних инструмената, економских инструмената, система мониторинга и информационог система, система финансирања у области заштите животне средине, институционална питања и захтеве везане за инфраструктуру у области заштите животне средине. Дефинисани циљеви Националног програма заштите животне средине су:

У области квалитета вода:

- дефинисане зоне заштите свих налазишта подземних вода као и акумулација које се користе за водоснабдевање;
- побољшати квалитет воде у водотоковима смањењем испуштања непречишћених индустријских и комуналних отпадних вода;
- обезбедити одвођење и пречишћавање отпадних вода у насељима са преко 10 000 еквивалент становника;
- повећање степена обухваћености јавним канализационим системима на 65% становника;

У области заштите земљишта:

- смањење угроженог земљишта ерозијом за 40% извођењем антиерозионих радова и увођењем ефективних мера за контролу ерозије;

У области природе, биодиверзитета и шума:

- очување, унапређење и проширење постојећих шума;
- успостављање еко коридора за фрагментисане фрагилне екосистеме;

У области управљања отпадом:

- повећати број становника обухваћених системом сакупљања отпадом на 75%;
- увођење одвојеног сакупљања и третмана опасног отпада из домаћинства и индустрије;
- санирати постојећа сметлишта и извршити ремедијацију истих, који представљају највећи ризик по животну средину;

У области индустрије:

- смањење емисија у ваздух загађујућих материја у постојећим ИПРС индустријским постројењима која не задовољавају стандарде ЕУ;
- повећан степен пречишћавања индустријских отпадних вода;
- увођење чистије производње и система управљања заштитом животне средине (ЕМАС) у бројна индустријска постројења;
- повећање енергетске ефикасности и уштеда сировина у индустрији.

У области енергетике:

- смањење утицаја на животну средину приликом одлагања летећег пепела променом технологије депоновања;
- рекултивација постојећих депонија пепела;
- искоришћење летећег пепела из термоелектрана.

У области пољопривреде и шумарства:

- увођење система контролисане употребе ђубрива и средстава за заштиту биља на пољопривредном земљишту ради смањења утицаја на животну средину;
- развој органске пољопривреде;
- унапређење управљања заштитом животне средине на сточним фармама и погонима за прераду.

5. Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. год. („Сл. гласник РС“, бр. 29/10)

Стратегија управљања отпадом представља основни документ који обезбеђује услове за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу Републике Србије. Такође, Стратегија разматра потребе за институционалним јачањем, развојем законодавства, спровођењем прописа на свим нивоима, едукацијом и развијањем јавне свести.

Посебни циљеви управљања отпадом дефинисани Стратегијом су:

- ускладити националне прописе из области управљања отпадом са законодавством ЕУ;
- донети националне планове за поједине токове отпада;
- развити регионалне и локалне планове управљања отпадом до 2014.год.;
- повећати број становника обухваћених системом сакупљања отпада на 75% до 2014. год.;
- развити систем примарне селекције отпада у локалним самоуправама;
- изградити 12 регионалних центара за управљање отпадом до 2014.године (регионалне депоније, постројења за сепарацију рециклабилног отпада, постројења за биолошки третман отпада, трансфер станица у сваком региону);
- успоставити систем управљања посебним токовима отпада;
- успоставити систем управљања медицинским и фармацеутским отпадом;
- успоставити систем управљања отпадом животињског порекла;
- санирати постојећа сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину;
- обезбедити капацитете за спаљивање (инсинерацију) органског индустријског и медицинског отпада.

6. Стратегија одрживог развоја општине Прокупље

Приоритетни стратешки циљ у области заштите животне средине у општини Прокупље је промовисати нове, савременије системе заштите животне средине на нивоу Општине (систем за управљање отпадним водама и систем за управљање комуналним отпадом),

смањити нивое загађења и институционално унапредити организацију и систем финансирања животне средине.

Постизање бољег квалитета рецепијената захтева између осталог и наставак изградње фекалног колектора у зони Стражавачког потока.

У успостављању адекватног система управљања отпадом у прокупљу неопходно је смањити количину отпада увођењем система за селектовање и одвајање секундарних сировина, који подразумевају и комплетну едукацију становништва који би учествовали у селекцији отпада почев од домаћинства.

7. Стратегија развоја енергетике Републике Србије (2005 год.)

Стратегију развоја енергетике Републике Србије до 2015. године усвојила је Народна скупштина у мају 2005. године („Службени гласник РС” број 44/05).

Основни циљеви у области заштите ваздуха и смањења емисија загађујућих материја путем:

- иновација и примене чистих технологија; реконструкције постојећих постројења која емитују загађујуће материје; већег коришћења гасовитог горива и смањења потрошње угља и мазута; подстицања развоја мреже и програма за мониторинг и процену ефеката загађивања ваздуха; укључења у међународне програме; искоришћења пепела из термоелектрана.

Основни циљеви у области управљања вода у оквиру сектора енергетике су:

- обезбедити адекватан третман, поновну употребу или одлагање муља са уређаја за пречишћавање; обезбедити пречишћавање отпадних вода из енергетике и индустрије ревитализацијом постојећих уређаја и изградњом нових постројења за пречишћавање отпадних вода из индустрија које испуштају опасне материје; обезбедити пречишћавање отпадних вода које настају у процесу експлоатације и прераде минералних сировина ревитализацијом постојећих постројења за пречишћавање и изградњом нових постројења на локацијама где се испуштају опасне материје; смањити ризик од загађења вода који настаје као последица рударских активности.

Основни циљеви управљања отпадом у енергетици и индустрији су:

- подстицање смањења настајања и искоришћења и рециклаже отпада, рационално коришћење природних ресурса (чистије технологије, раздвајање отпада, интегрисано спречавање и контрола загађивања, економски инструменти, образовање); смањење ризика од насталог отпада (затварање и санација постојећих локација контаминираних опасним отпадом које представљају ризик по животну средину); успостављање катастра загађивача и управљање базом података; прикупљање статистичких података о отпаду.

1.2. ПРЕТХОДНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

У складу са одредбама члана 11. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину надлежни орган у припреми одлуке о изради стратешке процене, извршио је претходне консултације и усаглашавање ставова заинтересованих органа и организација, органа локалне самоуправе, корисника простора и других субјеката. Истовремено, прибављена су мишљења органа надлежног за послове заштите животне средине. У консултацији током израде Нацрта Плана детаљне регулације и предметног Извештаја консултовани су обавезујући услови Завода за заштиту природе Србије, Завода за заштиту споменика културе, програми Јавног комуналног предузећа и други одговарајући пројекти и програми који индиректно третирају проблематику заштите животне средине.

Заинтересовани органи, организације, удружења грађана, НВО и друге заинтересоване групе и појединци, моћи ће у оквиру јавног увида о Нацрту Плана детаљне регулације да остваре и увид у овај Извештај, тако да ће се претходне консултације наставити у оквиру јавних консултација. Надлежни органи и комуналне службе су за потребе израде Плана детаљне регулације доставиле услове и одређене иницијативе које су на адекватан начин уграђене у складу са нормативима и стандардима.

У току израде Нацрта Плана и Извештаја о СПУ прибављени су услови од следећих надлежних институција:

- ДИРЕКЦИЈА ЗА ИЗГРАДЊУ, УРБАНИЗАМ И СТАМБЕНЕ ПОСЛОВЕ ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ,
- ЕПС – ЕД "ЈУГОИСТОК доо" НИШ,
- МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ УПРАВА ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ,
- МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ,
- МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ И ДРЖАВНЕ УПРАВЕ,
- Канцеларија за људска и мањинска права - Сектор за заштиту права националних мањина,
- МИНИСТАРСТВО РАДА, ЗАПОШЉАВАЊА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ,
- МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА И УРБАНИЗМА,
- МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације у Прокупљу,
- РЕПУБЛИЧКИ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКИ ЗАВОД,
- РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ,
- РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ,
- ЈВП „СРБИЈАВОДЕ“ Београд, Водопривредни центар „Морава“ Ниш,
- „ТЕЛЕКОМ СРБИЈА“ АД, Дирекција за технику, Извршна јединица Ниш/Прокупље/Пирот, Служба за планирање и инжењеринг,
- „VIP MOBILE“,
- „ТЕЛЕНОР“
- КЈП ГРАДСКИ ВОДОВОД ПРОКУПЉЕ.

2. ПРЕГЛЕД КАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА

2.1. СТАЊЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Постојеће стање квалитета животне средине одређено је низом фактора, односно појавама и последицама социоекономског развоја ширег подручја и комплекса постојећих природних услова. С обзиром на стагнацију привредних активности током последњих десетак година, закључује се да је квалитет животне средине, природних и материјалних добара на подручју Општине на релативно задовољавајућем нивоу. Међутим, сагледавајући све појединачне проблеме у животној средини Општине, може се констатовати да су квалитативне карактеристике основних еколошких компоненти у константном паду током неколико последњих деценија. Основни проблеми у погледу квалитета животне средине односе се на угроженост простора од већег броја нехигијенских сметлиштима на неусловним локацијама, загађење реке Топлице и Стражавачке реке, загађеност ваздуха током зимског периода, неповољно дејство бујичних токова, појаве поплавних таласа и процеса водне ерозије, нерегулисано питање одвођења комуналних отпадних вода, недостатак канализационе мреже и др.

Имајући у виду да на подручју Плана нису вршена систематска мерења загађености **ваздуха**¹, о могућим изворима загађивања можемо говорити на основу познатих ставова и механизма загађивања атмосфере. С обзиром на одсуство активних индустријских капацитета, као у принципу најзначајнијих извора загађења, релативну изолованост подручја од фреквентнијих саобраћајних праваца може се са сигурношћу констатовати да планско подручје карактерише задовољавајући квалитет ваздуха.

Главни извори загађења ваздуха су:

- индивидуална ложишта домаћинстава, загађивачи су ваздуха током зимског периода године (за огрев се користи дрво и угаљ);
- саобраћај дуж државних путева (у непосредној околини ових саобраћајних праваца долази до незнатно повећане концентрације сумпор-диоксида, угљен-монооксида, азотових оксида, формалдехида, дима, чађи и олова као последица издувних гасова из моторних возила) и локалних и некатегорисаних путева без коловозног застора (повећана запрашеност јавља се током сушних летњих месеци);
- депоније и сметлишта комуналног отпада представљају незнатне загађиваче ваздуха, с обзиром на мање количине одложеног отпада на овим локалитетима;
- и
- пољопривредни отпад одложен у двориштима сеоских домаћинстава представља проблем нарочито током летњих месеци, услед високих температура ваздуха и слабије проветрености подручја.

Имисиона мерења квалитета ваздуха у Прокупљу² вршена су током 2003. и 2004. године. У складу са Правилником о граничним вредностима имисије („Сл. гласник

---

¹ Према програму квалитета ваздуха у Србији коју је усвојила Влада Републике Србије, утврђена је мрежа од 43 станице на градским подручјима за потребе мерења имисије основних загађујућих материја на урбаним подручјима (најближа станица је у Нишу где је током 2007. године регистровано 9 дана са концентрацијом дима (чађи) изнад прописаних граничних вредности).

² Према ЛЕАП-у општине Прокупље

Републике Србије“, бр. 54/92), извршено је једночасовно узорковање ваздуха, на одређеним мерним местима у граду: Дом синдиката, центар града, пијаца.

Резултати лабораторијског испитивања дати су у табелама:

Концентрација сумпордиоксида (SO ₂ µg/m ³)			
Мерно место	16.09.2003.	20.09.2003.	22.09.2003.
Дом синдиката	11.	37	43
Центар града		24	28
Пијаца		13	51

* GVI (гранична вредност имисија) за сумпордиоксид - 350 µg/m³

Концентрација азотних оксида (NO _x µg/m ³)			
Мерно место	16.09.2003.	20.09.2003.	22.09.2003.
Дом синдиката	16,7	14,2	5,9
Центар града		3,4	14,2
Пијаца		23,7	28,5

* GVI (гранична вредност имисија) за азотне оксиде -150 µg/m³.

Концентрација формалдехида (HCHO µg/m ³)			
Мерно место	16.09.2003.	20.09.2003.	22.09.2003.
Дом синдиката	0,0	9,6	8,0
Центар града		63,7	11,1
Пијаца		27,1	14,3

* GVI (гранична вредност имисија) за формалдехиде -0,1 µg/m³.

Концентрација угљенмоноксида (CO mg/m ³)			
Мерно место	16.09.2003.	20.09.2003.	22.09.2003.
Дом синдиката	0,0	2,9	1,1
Центар града		5,2	2,3
Пијаца		1,1	0,6

* GVI (гранична вредност имисија) за угљенмоноксид -10 mg/m³.

Добијени резултати испитивања квалитета ваздуха у Прокупљу не прелазе дозвољене вредности. Једночасовне вредности сумпордиоксида се крећу од 11µg/m³ до 51 µg/m³, азотних оксида од 5,9 µg/m³ до 34,4µg/m³, угљенмоноксида од 0 mg/m³ до 5,2 mg/m³ и формалдехида од 0 µg/m³ до 63,7µg/m³.

Током 2004. године мерењем је праћена концентрација угљендиоксида – угљенмоноксида као крајњег продукта сагоревања мотора са унутрашњим сагоревањем, и садржај укупне прашине (прашина чија је димензија честица до 10 микрометара и преко 10 микрометара). Концентрација угљенмоноксида кретала се у току дана од 0,6 mg/m³, када је саобраћај био смањеног интензитета, до 2,9 mg/m³, у шпицевима на почетку и крају радне смене.

Анализама резултата мерења долази се до закључка да концентрација датих параметара не прелазе прописане границе, међутим, мора се узети у обзир да су мерења рађена у летњем периоду када су имисије из појединих извора загађења мање заступљене (котларнице, индивидуална ложишта домаћинстава и др.).

Загађивање **површинских и подземних вода** последица је низа фактора, и то услед: упуштања непречишћених комуналних отпадних вода из насеља у природне реципијенте без одговарајућег третмана; неизграђености канализационе инфраструктуре, односно непрописно изграђених септичких јама; депонија и сметлишта отпада у близини речних токова; одлагања амбалажног и другог кабастог отпада у непосредној близини речних корита, неконтролисана употребе агрохемијских средстава; спирања запрљаних коловозних површина атмосферским падавинама, итд..

У погледу квалитативних карактеристика површинских токова, систематска мерења и осматрања вршена су једино на реци Топлици, и то у зони хидролошких станица Пепељевац (узводно од Прокупља) и Дољевац (низводно од Прокупља). Према важећим законским актима Републике Србије, односно према Уредби о класификацији вода („Сл. лист СФРЈ“, бр.6/78) и Уредби о категоризацији водотока („Сл. гласник СРС“, бр. 5/68), река Топлица од села Данковице до Прокупља сврстана је у IIа категорију водотокова, а од Прокупља па све до ушћа у Јужну Мораву у IIб категорију водотока. Међутим, стварно стање квалитета воде реке Топлице знатно одскаче од законом прописаног квалитета. Тако се према мереним подацима стања квалитета површинских вода у 2008.години приказаним од стране Републичког хидрометеоролошког завода Србије може закључити да квалитет воде реке Топлице по више параметара не задовољава прописану категорију, већ је знатно лошији и то на обе мерне станице. Стварно стање квалитета вода одговара IV класи квалитета вода, а основна одступања односе се на повећане вредности ХПК, БПК, засићење воде кисеоником, уз повремено приметну боју и мирис воде. Поред пољопривредне делатности и стамбених објеката, већи загађиваче представљају и привредни објекти који не врше предtretман отпадних вода пре њиховог упуштања у канализационе системе и природне реципијенте у сливу реке Топлице. Комуналне и индустријске отпадне воде Прокупља директно се испуштају у реку Топлицу без претходних третмана пречишћавања.

Слика бр.1 : Стражавачка река представља колектора комуналних отпадних вода у зони насеља Мала Губа

Проблеми који могу угрозити подземне воде углавном се односе на антропогене активности, односно несавесно деловање људи и одсуство општинских одлука и казених одредби за ову врсту загађивања животне средине. Карактеристично је одлагање отпада из локалних домаћинстава у близини окућница, формирање дивљих сметлишта неадекватно одлагање пољопривредног отпада у плитким водоносним слојевима, што може допринети инфилтрацији загађујућих материја у подземне слојеве. С обзиром да се на располагање са одговарајућим подацима о употреби минералних ђубрива и пестицида у пољопривреди, претпоставља се да примена ових средстава нема значајнији утицај на загађивање подземних вода на подручју Општине.

Квалитет **земљишта** није угрожен у значајнијој мери. Значајнији извори загађивања земљишта су неуређене депоније и сметлишта комуналног отпада. У мањој мери, деградацији земљишта доприносе депозиција седиментних материја из ваздуха и саобраћајна фреквенција дуж државних путева Током 2007. године на подручју југоисточне Србије (чиме је обухваћена и општина Прокупље) вршена су испитивања квалитета плодности земљишта и садржаја опасних и штетних материја чији су резултати публиковани у оквиру „Извештаја о стању животне средине у Републици Србији за 2007. годину“. Запажа се да су земљишта на овом подручју највећим делом ниже плодности, са већим процентом киселих земљишта и ниским садржајима фосфора, хумуса и калијума. Највећи број узорака који припада овим категоријама је под шумом, пашњацима, ливадама и воћњацима. Са друге стране, обрадива алувијална земљишта и смонице у долини реке Топлице карактерише акумулација лакоприступачног фосфора, као последица интензивног и неадекватног ђубрења минералним ђубривима.

Концентрације опасних материја и потенцијално штетних елемената у земљишту југоисточне Србије варирају у широким границама. На овом делу територије потенцијално токсичне концентрације се ређе јављају, и то код кадмијума у 1,9% узорака од укупног броја, код хрома, бакра, никла и олова у око 1% узорака, док садржај цинка и живе ни у једном случају не прелази граничне вредности.

Иако нема систематског праћења нивоа и учесталости **буке** на планском подручју, као и праћења утицаја на здравље људи, евидентно је одсуство значајнијих извора који кумулативно продукују овај акустични вид загађења. Ово загађење, поред утицаја на здравље људи, утиче на квалитет становања, услове рада, а посебно на одмор. Напомиње се да на планском подручју не постоји мрежа мерних места за мерење нивоа комуналне буке у животној средини, те се одређени закључци могу извести на основу општих сазнања о овом врсту акустичног загађивања средине и обиласка стања на терену.

Друмски саобраћај представља најчесталији извор буке и учествује са 70-80 %. Највећи ниво буке остварује се у главној улици Прокупља због великог оптерећења саобраћаја. Град не поседује заобилазницу тако да магистрални пут пролази кроз центар града. Треба нагласити да, поред аутомобила кроз главну улицу пролазе аутобуси и тешки камиони са дизел машинама, који као такви представљају изворе снажне буке. И ако је највећи ниво буке у најпрометнијим улицама, транзитним правцима и индустријским зонама, не треба занемарити буку која се јавља и у стамбеним четвртима у ужем и ширем центру града. Шинска возила такође стварају велику буку. У близини пруге може се измерити ниво буке изнад 90 dB, нарочито при

већим брзинама, при чему треба нагласити да се ради о старим возовима који као такви производе буку и до 95 dB.

Недовољно регулисано питање прикупљања, транспорта, одлагања, односно свеукупног третмана **чврстог отпада** представља једно од значајних еколошких проблема, што се неповољно одражава на квалитет основних медијума животне средине (вода, ваздух, земљиште), укупан квалитет здравља људи и визуелно-естетске карактеристике природних екосистема.

Прикупљање и транспорт продукваног отпада у надлежности је локалног Јавног комуналног предузећа "Чистоћа" из општинског центра; карактеристика планског подручја огледа се у недовољно организованом одношењу смећа, у којем се овај поступак веома ретко спроводи, што има за последицу стварање нехигијенских сметлишта са неповољним утицајем на еколошку слику подручја, често лоцираним на неповољним теренима (у долини речних токова, у близини стамбених подручја, итд.).

У погледу угрожености простора од дејства **елементарних непогода и удеса** основне опасности прете од бујичног тока Стражавачке реке, изливања водотокова у пролећним месецима, евентуалних земљотреса, ерозионих процеса и појаве суше. Код ерозионих процеса треба истаћи да они настају као последица више међусобно повезаних фактора као што су: геолошко-педолошке и рељефне карактеристике подручја, хидрографске мреже, вегетационог покривача, климатско метеоролошких прилика, итд. На ширем подручју заступљени су разноврсни видови ерозије, где су изражени облици флувијалне ерозије као последица рада речних токова; ерозиони процеси најчешће се манифестују у виду површинског спирања, ламинарне ерозије, јаружања, браздања и сл.

Опасност од појаве високих вода временски је усмерена на период отапања снежног покривача током првих пролећних месеци када набујали потоци бујичарског карактера са околних брдско-планинских површина угрожавају постојеће изграђене објекте и површине.

Близина Копачичког турског подручја утиче на одређени ниво хазарда од појаве земљотреса јачег интензитета (максимални могући очекивани интензитет земљотреса је 6-7° MCS скале). Присутне тенденције глобалног отопљавања атмосфере, повећање гасова са ефектом „стаклене баште“ и климатске прилике на овом подручју југоисточне Србије карактеришу ово подручје као један од простора угроженог сушним периодима током летњих месеци.

2.2. ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КОЈИ СУ РАЗМАТРАНИ У ПЛАНУ

У Нацрту Плана детаљне регулације идентификовани су кључни проблеми заштите животне средине на основу увида у стање и података добијених са терена.

На основу категоризације животне средине, дефинисане су мере заштите животне средине у складу са праксом процене утицаја урбанистичких планова на животну средину и то по следећим областима: (1) заштита ваздуха; (2) заштита и коришћење

вода; (3) заштита земљишта; (4) управљање отпадом (5) заштита од удеса; (6) мониторинг и остале активности на заштити животне средине.

На целом подручју плана забрањанена је изградња објеката који би својим постојањем или употребом непосредно или на други начин угрожавали живот, здравље и рад људи у насељима или пак угрожавали животну средину. Забрањено је уређивање и коришћење земљишта које би могло имати штетне последице на живот, здравље и рад људи, односно штетне последице на окружење.

Проблем управљања отпадом, управљање отпадним водама на предметном подручју, су у директној зависности од обезбеђивања финансијских средстава, тако да је обезбеђивање економске и социјалне одрживости спровођења прописаних режима приоритет у наредном периоду. Загађеност ваздуха је посебан проблем, али нема квантитативних података о појединачним конкретним изворима, који највише доприносе загађењу. Сасвим јасно ради се о линијским, односно зонама у којима се одвија саобраћај, односно сагорева огрев у стамбеним блоковима и индивидуалним котларницама.

На основу процене стања животне средине на подручју Плана детаљне регулације кључни проблеми заштите животне средине су следећи:

- одвођење и пречишћавање санитарних отпадних вода;
- егзистирање септичких јама на планском подручју;
- санитарна угроженост планског подручја;
- сакупљање, транспорт и планско одлагање комуналног отпада;
- угроженост подземних вода;
- загађеност квалитета вода Стражавачке реке и реке Топлице;
- загађеност ваздуха, посебно у зимским месецима услед емисије загађујућих честица као последица сгоревања чврстих горива у атмосферу;
- загађеност земљишта услед инфилтрације санитарних отпадних вода у подземни аквифер;
- неразвијен мониторинг животне средине и недовољно инвестирање у заштиту животне средине.

3. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене.

3.1 ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

На основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине наведеним у плановима и стратегијама за потребе израде овог Извештаја дефинисани су општи циљеви стратешке процене:

- очување постојећих вредности простора, што ће се постићи контролисаном изградњом и поштовањем правила уређења и изградње објеката;
- рационално коришћење природних ресурса и енергије (смањење потрошње воде у домаћинствима, смањење губитака воде у дистрибутивној мрежи, развијање система даљинског грејања, повећање енергетске ефикасности);
- имплементација стратешких одређења дефинисаних Стратегијом управљања отпадом за период 2010-2019 год.;
- повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада и развијање система рециклаже од отпада насталог као последица развоја привредних делатности;
- изградња постројења за третман отпадних вода и заштита и унапређење квалитета вода Стражавачке реке и реке Топлице до нивоа прописаних класа квалитета;
- очување, уређење и заштита система зелених површина на планском подручју;
- предупредити емисије штетних материја у ваздух и смањити емисију буке из саобраћаја;
- спречити инцидентна неконтролисана испуштања загађујућих материја у ваздух, воде и земљиште;
- повећати обим инвестиција за заштиту животне средине и развој система мониторинга животне средине; и
- побољшати информисање и обуку становништва за заштиту животне средине и обезбедити учешће јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

Посебни циљеви заштите животне средине планског подручја произлазе из анализе стања животне средине и значајних питања, проблема, ограничења и потенцијала планског подручја, као и приоритета за решавање еколошких проблема, а у складу су са општим циљевима и начелима заштите животне средине.

Еколошки одговорно коришћење простора, који обухвата План детаљне регулације, представља значајан потенцијал за одрживи развој овог подручја. При томе се, у

просторној организацији треба ослањати на следеће посебне циљеве заштите животне средине:

- ефикасна заштита елемената животне средине (ваздуха, воде и земљишта) од загађивања;
- контролисано поступање са комуналним отпадом;
- заштита ширег подручја од могућих акцидентних ситуација;
- изградња канализационог система и одвођење санитарних отпадних вода на санитарно прописан начин у фекални колектор и даље ка планираном ППОВ у близини планског подручја;
- уређење корита Стражавачке реке и реке Топлице;
- формирање заштитног појаса зеленила према реци Топлици;
- постављање одговарајућег броја контејнера ради адекватног складиштења и могућности даљег третирања комуналног отпада;

3.2. ИЗБОР ИНДИКАТОРА

На основу дефинисаних општих и посебних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене утицаја на животну средину. Индикатори представљају један од инструмената за систематско идентификовање, оцењивање и праћење стања, развоја и услова средине и сагледавање последица. Они су средство за праћење промена током одређеног временског периода, а неопходни су као улазни подаци за сваку врсту планирања. Индикатори стања животне средине представљају веома битан сегмент у оквиру израде еколошких студија и планских докумената. Показатељи су веома прикладни за мерење и оцењивање планских решења са становишта могућих штета у животној средини као и за утврђивање које неповољне утицаје треба смањити или елиминисати.

Код нас нису разрађени системи показатеља животне средине примерени потребама урбанистичког планирања, као ни методологија њиховог коришћења при изради и спровођењу планова. У области урбанистичког планирања није идентификован специфичан систем еколошких показатеља, већ се поједини просторно еколошки показатељи могу наћи у оквиру система показатеља друге намене.

Да би индикатори били поуздани, применљиви на свим нивоима планирања као и инструмент за поређење, неопходан је усаглашени систем праћења који подразумева: јединствене показатеље, јединице мерења, метод мерења, период праћења, начин обраде и приказивање резултата. Методолошки стандардизовање процедура као и прикупљање и достављање неопходних података од овлашћених организација је суштински предуслов за унапређење употребе индикатора у планирању и заштити простора.

Имајући у виду наведене чињенице, ниво планског документа, просторни обухват плана, као и стање животне средине на подручју ПДР-а, аутори Извештаја су се определили за избор основних индикатора који се односе на квалитет ваздуха, воде, земљишта и нивоа буке. Уједно, ово су дефинисани и законски регулисани критеријуми на основу којих је могуће утврдити да ли и у којој мери одређене активности на конкретном простору имају негативан утицај на чиниоце животне средине.

Табела бр.1 : Избор индикатора

Ред. бр. ЦСП	Циљеви СПУ	Индикатори
1	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида	Емисије честица SO ₂ , NO ₂ , CO ₂
2	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху	Број дана када је прекорачена гранична вредност емисије (ГВИ) ³ за чађ, SO ₂ и NO ₂
3	Унапређења квалитета површинских и подземних вода – пречишћавање отпадних вода	Кисеонички параметри (Петодневна биолошка потрошња кисеоника БПК ₅ и хемијска потрошња кисеоника), Одржавање прописане класе квалитета водотокова
4	Смањење загађивања земљишта	% загађених површина, број, локације безусловних сметлишта и процењена количина неплански депонованог отпада
5	Формирање зелених заштитних појасева	Број дана са прекорачењем граничних вредности нивоа буке и квалитета ваздуха
6	Санирање и рекултивација постојећих сметлишта чврстог отпада	број санираних и рекултивисаних сметлишта чврстог отпада
7	Смањење изложености становништва повишеном нивоу буке	Број стамбених објеката угрожених прекомерном буком изнад прописаних граничних вредности у dB (A)
8	Унапређење енергетске ефикасности и повећање коришћења обновљивих извора енергије	Емисија CO ₂ , % смањења потрошње енергената
9	Уређење корита Стражавачке реке и реке Топлице	Број стамбених објеката угрожених поплавним водама речних токова
10	Очување биодиверзитета и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости	Број и значај биљних и животињских врста, очување предеоних карактеристика подручја

³ ГВИ – граничне вредности емисије за наведене загађујуће материје у складу са Правилником о граничним вредностима, методама мерења емисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података (“Службени гласник РС”, бр. 54/92, 30/99)

4. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Процена могућих утицаја плана и програма на животну средину, према Закону, садржи следеће елементе:

- 1) приказ процењених утицаја варијантних решења плана повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 2) поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
- 3) приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 4) начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, стаништима и биодиверзитету; заштићеним природним добрима; становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима или другим створеним вредностима;
- 5) начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (трајање, учесталост, понављање), просторна димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја), кумулативна и синергијска природа утицаја.

4.1 ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА

Закон не прописује шта су то варијантна решења плана која подлежу стратешкој процени утицаја, али у пракси се морају разматрати најмање две варијанте:

- 1) Варијанта да се план не усвоји, и
- 2) Варијанта да се план усвоји и спроведе.

Пожељно је да се са стратешком проценом почне у најранијим фазама израде плана, при чему треба разматрати сва рационална решења по секторима плана. Варијантна решења Плана представљају различите рационалне начине, средства и мере реализације циљева плана у појединим секторима развоја, кроз разматрање могућности коришћења одређеног простора за специфичне намене и активности, односно разматрање могућности коришћење различитих простора за реализацију конкретне активности која се планира. Поред тога, треба узети у обзир и варијанте имплементације плана.

Укупни ефекти плана, па и утицаји на животну средину, могу се утврдити само поређењем са постојећим стањем, са циљевима и варијантним решењима плана. За планове дужег временског хоризонта и са већом неизвесношћу реализације, метод израде сценарија модела развоја омогућује процену позитивних и негативних ефеката варијантних решења плана.

Реализацијом Плана детаљне регулације, тј. усвајањем и спровођењем предложених планских решења ће се постићи више *позитивних утицаја*, и то:

- заустављање даље деградације животне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења ресурса;
- постизање рационалне организације, уређења и заштите простора.
- обезбеђивање квалитетне животне средине - заштита вода уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса, потпуна заштита квалитета подземних вода, заштита земљишта уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима, заштита и очување квалитета ваздуха.
- предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања;
- реконструкцијом и рехабилитацијом саобраћајница повећава се квалитет простора и услови живота;
- успостављање система прикупљања, транспорта, третмана и депоновања отпада у складу са Националном стратегијом управљања отпадом и Локалним планом управљања отпадом; и
- постепено решавање постојећих проблема загађивања земљишта, подземних и површинских вода и ваздуха који су последица неадекватног депоновања.

Усвајањем и спровођењем предложених планских решења може проузроковати одређени број негативних утицаја на стање животне средине, као што су:

- развој саобраћајне инфраструктуре може довести до мањег повећања емисије и загађивања ваздуха и повећања нивоа буке;
- изградња стамбених и објеката јавне намене довешће до заузимања нових површина земљишта;
- нови број стамбених објеката доприноси и повећаном нивоу ризика од акцидената и осталих техничко-технолошких несрећа у животној средини; и
- непоштовање прописаних мера заштите животне средине проузроковало би деградацију основних медијума животне средине.

Са друге стране, *неусвајање предложених планских решења* може проузроковати више негативних утицаја на квалитет постојећег стања животне средине на предметном подручју, и то:

- даље загађење Стражавачке реке и реке Топлице услед испуштања комуналних отпадних вода без претходног третмана пречишћавања у поменуте реципијенте;
- могућност загађења подземних вода услед неизграђености канализационе инфраструктуре;
- одлагање чврстог комуналног отпада које није у складу са еколошким принципима и могућност формирања спонтано насталих нехигијенских сметлишта у непосредној близини речних токова;
- даље одржавање септичких јама домаћинстава, чиме се индиректно угрожава квалитет подземних вода;
- загађивање ваздуха из система за грејање и индивидуалних ложишта
- нерационална потрошња горива и слаба енергетска ефикасност.;

- нехигијенско депоновање отпада што се манифестује великим еколошким проблемима по питању загађивања земљишта, подземних и површинских вода и ваздуха.

4.2 РАЗЛОЗИ ЗА ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ ВАРИЈАНТНОГ РЕШЕЊА

На основу одредби члана 15. Закона о стратешкој процени утицаја, пореде се варијантна решења и даје приказ разлога за избор најповољнијег решења. Поређена су варијантна решења према циљевима стратешке процене.

Варијантно решење 1 које се односи на неусвајање, а самим тим и неспровођење Плана детаљне регулације очигледно је неповољније са свих аспекта области које је третирао План детаљне регулације:

Варијантним решењем 2 које се односи на усвајање и спровођење плана предвиђа развој планског подручја уз примену мера заштите животне средине. Планирано је решавање третмана отпада и отпадних вода, заштита природних вредности и основних медијума животне средине. Планом детаљне регулације је предвиђен развој мониторинг система и инвестирање у унапређење система заштите животне средине.

У варијанти да се ПДР не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду могу се очекивати бројни негативни ефекти на планском подручју и ниједан позитиван ефекат у односу на циљеве стратешке процене утицаја.

У варијанти да се ПДР имплементира могу се очекивати бројни позитивни ефекти који отклањају већину негативних тенденција у развоју планског подручја ако се план не би имплементирао. У овој варијанти могу се очекивати и појединачни негативни ефекти у одређеним секторима плана, а који су неизбежна цена уређења планског подручја. То су следећи ефекти:

- конверзија земљишта услед изградње нових стамбених објеката;
- у појасевима непосредно уз саобраћајнице могуће је повремено прекорачење граничних вредности загађености ваздуха услед појачане фреквенције саобраћаја;
- могућност повећања концентрације загађујућих материја у атмосфери под претпоставком задржавања постојећег начина загревања стамбених објеката на подручју;
- повећање степена ризика од настанка акцидентата и техничко-технолошких ризика услед активности у планираним стамбеним и јавним објектима; и
- у случају несавесног одлагања отпадних материја из стамбених објеката претпоставка је да може доћи до појаве нових непланских сметлишта комуналног отпада .

На основу изнетог може се закључити да је варијанта доношења предложеног плана знатно повољнија у односу на варијанту да се план не донесе.

4.3 ЕВАЛУАЦИЈА КАРАКТЕРИСТИКА И ЗНАЧАЈА УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА

У оквиру стратешке процене утицаја извршена је евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину, који су дати у следећој табели. Евалуација утицаја вршена је са циљем да се утврди значај утицаја, према критеријумима из Прилога I Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину. У обзир су узете следеће карактеристике утицаја:

1. *Врста утицаја*
2. *Вероватноћа да се утицај појави*
3. *Временска димензија односно трајање утицаја, према временском хоризонту Плана: краткорочни утицаји; средњорочни утицаји; дугорочни утицаји (период после временског хоризонта Плана)*
4. *Учесталост утицаја*
5. *Просторна димензија утицаја.*

Наведене карактеристике утицаја су вредноване према врсти Плана, како је приказано у следећој табели.

Значај утицаја процењен је у односу на величину (интензитет) утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај. Утицаји, односно ефекти, планских решења, према величини промена се оцењују бројевима од -3 до +3, где се знак минус односи на негативне, а знак плус на позитивне промене, како је приказано у следећој табели. Овај систем вредновања примењује се како на појединачне индикаторе утицаја, тако и на сродне категорије преко збирних индикатора.

Табела бр. 2: Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Критичан	- 3	Јак негативан утицај
Већи	- 2	Већи негативан утицај
Мањи	- 1	Мањи негативни утицај
Нема утицаја или нејасан утицај	0	Нема утицаја, нема података или није примењиво
Позитиван	1 +	Мањи позитивни утицај
Повољан	2 +	Већи позитиван утицај
Врло повољан	3 +	Јак позитиван утицај

Циљ израде стратешке процене утицаја предметног плана на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење. Да би се постављени циљ остварио, потребно је сагледати Планом предвиђене активности и мере за смањење потенцијално негативних утицаја.

Стратешка процена утицаја која се ради за ниво Плана детаљне регулације може се само бавити генералном и општом анализом и проценом могућих утицаја планираних решења у плану на животну средину, а не појединачним објектима и активностима које се планирају. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у оквиру процена утицаја појединачних

објекта на животну средину за објекте за које надлежни орган утврди потребу израде овог документа неопходног за добијање одобрења за изградњу.

У стратешкој процени, акценат је стављен на анализу свих планских решења и препознавање оних која ће у одређеној мери угрозити квалитет елемената животне средине у фази реализације плана, затим у изради планова детаљне регулације или, пак, урбанистичких пројеката за појединачне објекте. У том контексту, у Извештају се анализирају могући утицаји планираних активности на чиниоце животне средине – ваздух, воду и земљиште и дефинишу се планске мере заштите које ће потенцијална загађења довести на ниво прихватљивости, односно у границе које су дефинисане законском регулативом (граничне вредности емисије и имисије загађујућих материја у ваздуху, максимално дозвољене концентрације загађујућих материја у водама и земљишту, дозвољени ниво буке и др).

Концепција организације и уређивања простора у обухвату Плана детаљне регулације заснована је на развојним потенцијалима и ограничењима простора, у оквиру којих су предложена планска решења, настала као последица тражења одговора на текућа питања и проблеме просторног развоја овог подручја.

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	Процена могућег утицаја		
	Значајан	Мали	Нема
Активности и приоритетни развојни програми у САОБРАЋАЈУ			
Планирана реконструкција и изградња саобраћајница ради квалитетнијег повезивања делова насеља		+	
Формирање мањег броја паркинг простора			0
Активности и развојни програми у КОМУНАЛНОЈ ИНФРАСТРУКТУРИ			
Планирана изградња водоводне мреже	+		
Планирана изградња уличне фекалне канализације и колектора фекалне канализације	+		
Регулација корита Стражавачке реке и реке Топлице	+		
Планирана изградња монтажно-бетонске ТС 10/0,4 kV			0
Планирана изградња далековода 10 kV			0
Планирана изградња МСАН и ТТ мреже			0
Изградња дистрибутивне гасоводне мреже ниског притиска		+	
Активности и развојни програми у ПЕЈЗАЖНОМ УРЕЂЕЊУ			
Предвиђено формирање зеленог заштитног појаса реке Топлице	+		
Формирање заштитног зеленила између заштитног појаса и Улице 3	+		
Формирање заштитног зеленила између гробља и стамбене зоне	+		

Активности и развојни програми у СТАМБЕНОЈ ИЗГРАДЊИ			
Привођење намени простора за изградњу објеката јавне намене		+	
Планирана изградња објеката социјалног и индивидуалног становања		+	

Горња табела представља приказ вредновања планских решења са аспекта заштите животне средине. Сваки процењени утицај је резултат вишекритеријумског вредновања појединачних планских решења на основне компоненте животне средине – ваздух, воду и земљиште. Извештај о стратешкој процени утицаја је дефинисао планска решења по областима, како је приказано. На овом нивоу плана није било могуће детаљно анализирати свако планско решење и непосредан утицај планираних активности на животну средину јер нису дефинисане све појединости везане за дато планско решење. У случајевима где је процењено да може доћи до негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите.

Вишекритеријумском анализом утицаја планских решења на животну средину констатовано је да имплементацијом највећег броја планских решења долази до побољшања основних карактеристика стања животне средине (првенствено услед реализације инфраструктурних система и уређења корита водотокова). Поједина планска решења (планирана изградња стамбених објеката и инфраструктурних система) могу у одређеној мери проузроковати деградацију просторних вредности подручја, али само привременог карактера (у току фазе изградње) уз обавезу да се приликом привођења простора предвиђеној намени строго примењују мере и правила заштите простора ради очувања у што већој мери природних и створених вредности на предметном подручју.

4.4. КУМУЛАТИВНИ И СИНЕРГИЈСКИ УТИЦАЈИ

На основу одредаба члана 15. Закона о стратешкој процени, стратешка процена обухвата и процену кумулативних и синергијских ефеката. Теоријски је могуће да се јаве интеракције међу мањим утицајима како планских решења, тако и појединачних објеката и активности на планском подручју. Примера ради, кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат (загађивање ваздуха, вода или пораст нивоа буке).

Синергијски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја. Синергијски ефекти се најчешће манифестују код људских заједница и природних станишта.

Позитивни кумулативни и синергијски ефекти планских решења очекују се превасходно у погледу побољшања квалитета површинских и подземних вода, као и у погледу ефикасног третмана чврстог комуналног отпада. Инвестирање у изградњу инфраструктурних система (водоводна, канализациона и потенцијално, гасоводна мрежа) допринеће укупном побољшању заштите животне средине, и уопштено, здравља становништва.

Са друге стране, мањи негативни кумулативни ефекти који се могу очекивати реализацијом планских решења односе на могућност несавесног угрожавања природних вредности подручја услед изградње нових саобраћајних праваца (загађење природних вредности и квалитета основних елемената животне средине) и планираних стамбених и објеката јавне намене (повећана количина комуналног отпада, могуће повећање концентрације загађујућих материја у води, ваздуху и земљишту, потенцијална опасност од настанка удеса и акцидентних ситуација, итд.).

5. ОПИС МЕРА ЗА ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Заштита животне средине на подручју Плана детаљне регулације заснива се на концепту одрживог развоја, усклађивању коришћења простора са могућностима и ограничењима природних и створених вредности, полазећи од начела превенције и спречавања загађивања животне средине и начела интегралности, што значи обавезно укључивање услова заштите животне средине у све планове/програме односно активности/садржаје.

Дефинисање мера заштите има за циљ да се утицаји на животну средину сведу у границе прихватљивости, односно допринесу спречавању, смањењу или отклањању сваког значајнијег штетног утицаја на животну средину. Мере заштите животне средине прописане овим Извештајем саставни су део планске документације и обавезујућег су карактера приликом спровођења планских решења.

Услови и мере заштите ваздуха

С обзиром да планско подручје не карактеришу групације привредних и стамбених објеката који могу допринети нарушавању основних вредности квалитета ваздуха, побољшање његовог квалитета оствариће се спровођењем следећих мера, а у складу са Законом о заштити ваздуха („Сл. гласник РС“, бр. 36/09):

- успостављањем, на нивоу града Прокупља, периодичне контроле мерења, тј. мониторинга (једном у току године) основних загађујућих материја, према одредбама Правилника о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података („Сл. гласник РС“, бр. 54/92, 30/99 и 19/2006);
- приликом грађевинских радова на изградњи објеката током летњих месеци посебну пажњу усмерити ка смањењу запрашености честицама грађевинског отпада местимичним заливањем површина на којима је депонован грађевински шут и остали отпад;
- стимулисање домаћинства који користе чврста горива за загревање домаћинства ка коришћењу обновљивих извора енергије (соларна енергија и биомаса) чиме се побољшава енергетска ефикасност објеката и смањује емисија загађујућих честица у атмосферу;
- у случају изградње индивидуалних локалних котларница за загревање предметних објеката. планирати:
  - адекватан избор котла, којим се обезбеђују оптимални услови сагоревања;
  - довољну висину димњака, прорачунату на основу потрошње енергената, метеоролошких услова и граничних вредности емисије гасова (продуката сагоревања);
  - адекватан избор резервоара за одабрани енергент за потребе грејања (предност дати гасу), припадајућу мернорегулациону и сигурносну опрему, у складу са прописима којима се уређује изградња ове врсте објеката, а у циљу смањења опасности од загађења животне средине, односно смањења ризика од удеса.

Услови и мере заштите вода

- обезбедити несметани отицај површинских вода и потпун и контролисан прихват зауљених атмосферских вода са саобраћајних површина, њихов третман у сепаратору масти и уља и контролисано одвођење у канализациони систем; таложник и сепаратор масти и уља димензионисати на основу сливне површине и меродавних падавина;
- избор материјала за изградњу канализације извршити у складу са обавезом да се спречи свака могућност неконтролисаног изливања отпадних вода у околни простор, што подразумева адекватну отпорност цевовода и прикључака на све механичке и хемијске утицаје, укључујући и компоненту обезбеђења одговарајуће флексибилности, а због могуће геотехничке повредљивости геолошке средине у подлози цевовода (слегање, течење, клижење, бубрење материјала и др.);
- изградњу саобраћајних површина вршити са водонепропусним материјалима отпорним на нафту и нафтне деривате и са ивичњацима којима ће се спречити одливање воде са саобраћајаних површина на околно земљиште приликом њиховог одржавања или за време падавина;
- сакупљање отпада и његово депоновање дозвољено је само на водонепропусним и за то намењеним површинама;
- опремање планског подручја канализационом инфраструктуром, ради адекватног третмана санитарних отпадних вода и повезивања на градски систем за одвођење и третман отпадних вода; отпадне воде усмерити фекалним колекторима ка локацији планираног централног постројења за пречишћавање отпадних вода за Град Прокупље који се налази у близини насеља Мала Губа;
- строгу забрана одлагања чврстог и осталог отпада у корита речних токова;
- имајући у виду да је планско подручје у претходном периоду било угрожено високим водама реке Топлице и Стражавачке реке, од посебног значаја је спровођење регулације ових речних токова, у складу са техничком документацијом ради даље заштите стамбених објеката од поплава.

Услови и мере заштите земљишта

Заштита водног, грађевинског и осталог земљишта ће се постићи спровођењем следећих мера:

- строгом забраном процеса градње објеката на површинама које нису планиране за изградњу, посебно у заштитном појасу реке Топлице;
- чишћењем површина које су угрожене комуналним отпадом, посебно уз корито Стражавачке реке;
- изградњом недостајуће канализације на предметном простору смањиће се опасност од потенцијалног загађивања тла и подземних вода;
- до прикључења појединих домаћинства на канализациони систем, иста су у обавези изградње непропусних, санитарно одрживих септичких јама;
- забраном одлагања грађевинског и осталог чврстог отпада на за то непредвиђеним површинама и локацијама;
- ако при извођењу радова дође до удеса на грађевинским машинама или транспортним средствима, односно изливања уља и горива у земљиште,

извођач је у обавези да одмах прекине радове и изврши санацију, односно ремедијацију загађене површине.

Услови и мере заштите од буке

Емитовање буке из постојећих и планираних објеката не сме прекорачити законске норме дефинисане „Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животnoj средини“ („Сл. гласник РС“, бр. 75/10). Такође, Правилима уређења овог Плана дефинисана је заузетост сваке парцеле под зеленим површинама, што такође доприноси смањивању евентуално негативних утицаја повишеног нивоа буке у животnoj средини. Правилима грађења прописана је и удаљеност стамбених објеката од регулационе линије саобраћајница, чиме се минимизира потенцијална угроженост локалног становништва од буке коју продукује саобраћајна активност на планском подручју.

Услови за одлагање и третман отпада

За сакупљање отпадака на предметном подручју препоручује се постављање судова – контејнера, запремине 1,1 м³. Контејнере за сепаратно одлагање отпада („рециклажна острва“) поставити дуж приступних саобраћајница у оквиру спортско-рекреативног комплекса, при чему ће њихов распоред бити ближе дефинисан Локалним планом управљања отпадом. Контејнере за новопланиране објекте лоцирати у склопу дела парцеле према јавној површини саобраћајнице. Локације нових судова за смеће уз новопланиране објекте утврдити кроз израду урбанистичко-техничких услова, а на основу санитарно-хигијенских прописа, и заштитити их од атмосферских падавина и ветра, тако што ће бити смештени у нишама ограђеним зеленилом. На слободним зеленим површинама за сакупљање отпадака предвидети корпе (бетонске, или од неког другог материјала: пластика, жица, бронза).

Приступ судовима за смеће мора бити неометан, тако да подлога за гурање контејнера мора бити од чврстог материјала без иједног степеника и са највећим нагибом од 3%. Максимално удаљење контејнера од улаза у припадајући не сме бити веће од 25,0 м, а минимално 5,0 м, при чему је максимално ручно гурање 15,0 м.

У случају генерисања опасних и штетних отпадних материја, забрањује се да се исте одлажу у посуде и контејнере за одлагање комуналног и осталог инертног отпада. Грађевински отпад који може да настане приликом реализације нових саобраћајница и осталих стамбених и јавних објеката, обавезно је уредно прикупити на локацији, разврстати и класирати по карактеру и пореклу, до момента преузимања од стране Јавног комуналног предузећа.

Отпад генерисан на планском подручју и у наредном периоду ће се транспортовати ка централној општинској депонији, до момента реализације регионалне санитарне депоније за општине Прокупље, Житорађа и Блаце.

Урбанистичке мере за заштиту природних вредности

На основу документације Завода за заштиту природе Србије и Централног регистра заштићених природних добара, утврђено је да се предметно подручје не налази у заштићеном природном добру, као и да на предметном подручју нема заштићених природних добара или оних добара која су предвиђена за заштиту.

На планском подручју предвиђено је очување биолошке и предеоне разноликости предметног простора кроз заштиту рубних станишта, живица, међа, појединачних стабала, групе стабала, речних акваторија, као и других екосистема са очуваном или делимично измењеном вегетацијом, а у складу са чланом 18. Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09). Од посебне важности је унапређење квалитета вода реке Топлице и Стражавачке реке, ради могућности даље егзистенције ихтиофауне која је угрожена комуналним отпадним водама. Уколико се током радова наиђе на геолошко-палеонтолошке или минералошко-петролошке објекте, за које се претпоставља да имају својство природног добра, сходно Члану 99. Закона о заштити природе («Службени гласник РС», бр. 36/09) извођач радова је дужан да обавести Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања, односно предузме све мере како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.

Урбанистичке мере за заштиту културних добара

Према документацији Завода за заштиту споменика културе Ниш, предметно подручје није утврђено за културно добро, не налази се у оквиру просторно историјске целине, не ужива статус добра под претходном заштитом и не налази се у оквиру претходно заштићене целине. Такође, у оквиру границе Плана нема евидентираних археолошких налазишта и локалитета.

Уколико се у току извођења радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања прекине радове и о томе обавести надлежну институцију. Завод за заштиту споменика културе ће сачинити план и програм истраживања у складу са Законом о заштити културних добара („Сл. гласник РС“, бр. 71/94).

Мере заштите од елементарних и других већих непогода и услови од интереса за одбрану земље

Потребно је да се при изградњи на предметном простору, скупом урбанистичких и грађевинских карактеристика задовоље потребе заштите, и то пре свега тако да се смање дејства евентуалног разарања објеката. Због тога је, при планирању на овом простору обавезно обезбедити могућност примене и реализације мера заштите од елементарних и других већих непогода. У том смислу, са аспекта заштите на предметном простору биће разрађене и спроведене мере и дати параметри повредивости.

Због заштите људи, материјалних и других добара од ратних разарања, елементарних и других непогода и опасности у миру укупна реализација, то јест планирана изградња

објекта мора бити извршена уз примену одговарајућих законских и других прописа, нарочито Закона о одбрани ("Службени лист СРЈ", број 88/2009).

Осим ових услова потребно је доставити МУП-у Србије на сагласност Главне пројекте за изградњу објекта ради провере примењености изнетих услова (у складу са Законом о заштити од пожара "Службени гласник СР Србије", бр.111/09).

Заштита од земљотреса

Ризик од повредљивости при сеизмичким разарањима може се смањити примењујући одређене принципе планирања, организације и уређења простора, у првом реду за инфраструктурне системе, као основне компоненте предметног простора.

Превентивне мере заштите у смислу сеизмичности подразумевају:

- поштовање степена сеизмичности од око 7⁰ MCS приликом пројектовања, извођења или реконструкције објекта, или оног степена сеизмичности за који се посебним сеизмичким истраживањима утврди да је меродаван за планско подручје,
- поштовање регулације саобраћајница и међусобне удаљености објекта,
- обезбеђење оних грађевина чија је функција нарочито важна у периоду после евентуалне катастрофе.
-

Ради заштите од потреса објекти морају бити реализовани и категорисани према Правилнику о техничким нормативима за изградњу објекта високоградње у сеизмичким подручјима („Сл. лист СФРЈ“, бр 31/81, 49/82, 29/83, 21/88, 52/90) а код пројектовања предвиђених надградњи и доградњи одредби „Правилника о техничким нормативим за санацију, ојачање и реконструкцију објекта високоградње оштећених земљотресом и реконструкцију и ревитализацију објекта високоградње („Сл. лист СФРЈ“, бр. 52/85). Поред тога, на свим теренима са смањеном стабилношћу обавезно се спроводе посебна инжењерско - геолошка, сеизмичка и геофизичка испитивања терена на којима ће се градити поједини објекти.

Заштита од пожара

Објекте реализовати у складу са Законом о заштити од пожара ("Сл.гласник РС", бр.111/09) и Законом о експлозивним материјама, запаљивим течностима и гасовима («Сл. гласник СРС», бр. 44/77, 45/84 и 18/89). За све објекте изградити одговарајућу хидрантску мрежу, која је по притиску и протоку пројектован у складу са Правилником о техничким нормативима за спољну и унутрашњу хидрантску мрежу за гашење пожара ("Сл. лист СФРЈ" бр. 30/91).

Свим објектима обезбедити приступни пут за ватрогасна возила у складу са Правилником о техничким нормативима за приступне путеве окретнице и уређене платое за ватрогасна возила у близини објекта повећаног ризика од пожара ("Службени лист СРЈ", бр.8/95), по коме најудаљенија тачка коловоза није даља од 25m од габарита објекта.

Објекте реализовати у складу са Правилником о техничким нормативима за електричне инсталације ниског напона ("Сл. лист СФРЈ", бр.53 и 54/88 и 28/95), Правилником о техничким нормативима за заштиту објеката од атмосферског пражњења ("Сл. лист СРЈ", бр.11/96).

Системе вентилације и климатизације предвидети у складу са Правилником о техничким нормативима за вентилацију и климатизацију ("Сл. лист СФРЈ", бр.87/93). Обезбедити сигурну евакуацију конструкцијом одговарајуће отпорности на пожар, постављањем врата са одговарајућим смером и начином отварања, са одговарајућом дужином путева евакуације.

Применити одредбе Правилника о техничким нормативима за пројектовање и извођење завршних радова у грађевинарству ("Сл. лист СФРЈ" број 21/90). Електроенергетски објекти и постројења морају бити реализовани у складу са Правилником о техничким нормативима за заштиту електроенергетских постројења и уређаја од пожара ("Сл. лист СФРЈ", бр.87/93), Правилником о техничким нормативима за заштиту нисконапонских мрежа и припадајућих трафостаница ("Сл. лист СФРЈ" број 13/78) и Правилником о изменама и допунама техничких норматива за заштиту нисконапонских мрежа и припадајућих трафостаница („Сл. лист СФРЈ“, бр.37/95).

Урбанистичке мере обезбеђења за потребе одбране земље

На основу услова Министарства одбране који су достављени за потребе израде предметног ПДР-а (бр. 350-2/13 од 13.2.2013. год.) констатује се да нема посебних услова и захтева за прилагођавање потребама одбране земље.

Регулација јавних површина и позиција грађевинских линија у односу на исту, треба да омогуће несметано функционисање свих служби у случају елементарних непогода, пожара и ратних услова. Елементи саобраћајница у смислу зависности од зарушавања и могућности прилаза објектима у фази спасавања, дефинисање могућности прилаза местима за водоснабдевање противпожарних јединица као и други значајни елементи са аспекта заштите и спасавања људи и материјалних добара су уграђени у урбанистичко решење ПДР-а.

У погледу склањања људи и материјалних добара у случају опасности од ратних разарања оставља се могућност изградње склоништа и обезбеђења евакуационих места, у које сврхе се могу користити и специјална склоништа или одговарајући објекти који су оспособљени за такву намену. У случају да будући инвеститор жели у оквиру новог објекта да изгради кућно склониште оно мора задовољавати техничке нормативе за такву врсту грађевинских објеката.

6. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Према члану 16. Закона о СПУ извештај о стратешкој процени садржи разрађене смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима које обухватају дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројеката на животну средину, одређују аспекте заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја на животну средину планова и програма нижег хијерархијског нивоа.

У детаљнијој планској разради, организацији и уређењу (што се ради на нивоу плана детаљне регулације) неопходно је извршити вредновање капацитета простора у односу на одговарајуће делатности и активности која се планирају на њему. На тај начин ће се извршити еколошка валоризација простора и прописати мере којима се у потпуности мора обезбедити заштита околине од загађења.

Приоритетне активности у наредном периоду треба усмерити ка изради Студија о процени утицаја за ону пројектну документацију за коју је према законској регулативи предвиђена израда процене утицаја на животну средину. На тај начин, комплексном валоризацијом могућих утицаја будућих привредних, пословних и комерцијалних објеката на животну средину оцениће се оправданост и могућност реализације таквих комплекса са аспекта заштите животне средине.

У поступку даље разраде планског документа, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину (*"Сл. гласник РС", бр.135/04 и 36/09*) и Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину (*"Сл. гласник РС", бр.114/08*) инвеститори су дужни да се обрате надлежном органу за послове заштите животне средине који ће одлучити о потреби израде Процене утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби израде или ослобађању од израде студије Процене утицаја.

Као обавезујућу ствар, а на основу Закона о процени утицаја на животну средину, потребно је истаћи следеће:

- Инвеститор не може приступити извођењу пројекта тј. радовима без спроведеног поступка процене утицаја и добијене сагласности надлежног органа на студију о процени утицаја
- Инвеститор за чије се планиране објекте и активности може захтевати процена утицаја мора поднети захтев за одлучивање о потреби процене утицаја надлежном органу, и
- Студија о процени утицаја је саставни део документације потребне за прибављање дозволе или одобрења за почетак извођења пројекта (изградња, извођење радова, промена технологије, промена делатности и друге активности).

Поступак процене утицаја на животну средину је потребно спровести по фазама у поступку процене утицаја како је то прописано Законом.

7. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Успостављање система мониторинга један је од приоритетних задатака како би се све предложене мере заштите животне средине у поменутом Плану детаљне регулације могле успешно имплементирати у пракси. Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана садржи, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04 и 88/10), следеће ставке:

1. опис циљева плана и програма;
2. индикаторе за праћење стања животне средине;
3. права и обавезе надлежних органа; и
4. поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја.

Програм праћења стања животне средине може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине.

7.1. ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА И ПРОГРАМА

Опис циљева Плана, општих и посебних, детаљније је наведен у поглављу IV овог Извештаја па ће се више пажње посветити циљевима Програма праћења стања животне средине.

Основни циљ формирања мониторинг система је да се обезбеди, поред осталог, правовремено реаговање и упозорење на могуће негативне процесе и акцидентне ситуације, као и потпунији увид у стање елемената животне средине и утврђивање потреба за предузимање мера заштите у зависности од степена угрожености и врсте загађења. Потребно је обезбедити континуирано праћење стања квалитета животне средине и активности у простору чиме се ствара могућност за њеним рационалним управљањем.

Према Закону о заштити животне средине ("Сл. гласник РС", бр.135/04 и 36/09), јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене Законом, обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине у складу са овим и посебним законима. Према члану 69. наведеног Закона, циљеви Програма праћења стања животне средине били би:

- обезбеђење мониторинга,
- дефинисање садржине и начина вршења мониторинга,
- одређивање овлашћених организација за обављање мониторинга,
- дефинисање мониторинга загађивача,
- успостављање информационог система и дефинисање начина достављања података у циљу вођења интегралног катастра загађивача, и
- увођење обавезе извештавања о стању животне средине према прописаном садржају извештаја о стању животне средине.

7.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Мониторинг стања животне средине се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине које обухвата праћење природних фактора, односно промена стања и карактеристика животне средине.

- **Законски оквир**

Систем праћења стања животне средине (ваздух, вода, земљиште, опасне, отпадне и штетне материје, бука) успостављен је следећим правним актима:

- Законом о заштити животне средине ("Сл.гласник РС" бр.135/04, 36/09 и 72/09)
- Законом о заштити ваздуха („Сл. гласник РС“, бр. 36/09)
- Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10)
- Правилником о граничним вредностима, методама мерења емисије и критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података ("Сл. гласник СРС", бр.54/92, 30/99,19/06);
- Правилником о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података ("Сл. гласник РС", бр.30/97, 35/97);
- Законом о водама ("Сл.гласник РС" бр. 30/10),
- Правилником о опасним материјама у водама ("Сл. гласник СРС", бр. 31/82, 46/91);
- Правилником о начину и минималном броју испитивања квалитета отпадних вода ("Сл.гласник СРС", бр. 47/83, 13/84)
- Уредбом о класификацији вода ("Сл.гласник СРС" бр. 5/68);
- Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање ("Сл. гласник РС", бр. 23/94)
- Законом о пољопривредном земљишту ("Сл.гласник РС" бр. 62/06, 65/08 и 41/09),
- Законом о поступању са отпадним материјама (Сл. гласник РС бр. 25/96),
- Правилником о начину поступања са отпацама који имају својства опасних материја ("Сл. гласник РС", бр. 12/95);
- Закон о заштити од буке ("Сл. гласник РС", бр.36/09);
- Уредбом о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздуху ("Сл. гласник РС“, бр. 71/10 и 6/11 – исправка);
- Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС“, бр.67/11 и 48/12)
- Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС“, бр.36/09 и 88/10);
- Уредбом о програму систематског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма („Сл. гласник РС“, бр. 88/10);
- Законом о управљању отпадом („Сл. гласник РС“, бр.36/09 и 88/10);
- Правилником о начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада („Сл. гласник РС“, бр.92/10).

- Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Проучавање и праћење квалитета ваздуха има за циљ контролу и утврђивање степена загађености ваздуха, као и утврђивање тренда загађења, како би се правовремено деловало ка смањењу штетних супстанци до нивоа који неће битно утицати на квалитет животне средине.

Контрола квалитета ваздуха се остварује системским мерењем емисије, праћењем и истраживањем утицаја квалитета ваздуха на животну средину и извештавањем о резултатима мерења, праћења и истраживања. Правилником о граничним вредностима, методама мерења емисије и критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података ("Сл. гласник РС", бр. 54/92, 30/99, 19/06), дате су смернице истраживања, праћења и утврђивања општег стања загађености ваздуха у насељеним местима и ненасељеним подручјима. На основу обављених анализа утврђује се стање и трендови на основу којих се предузимају одговарајуће мере заштите ваздуха.

Правилником је дефинисан квалитет ваздуха на основу добијених дуготрајних (просечних) и краткотрајних (високих) вредности загађености ваздуха различитим полутантима. Наведеним Правилником утврђене су загађујуће материје за које се обавља систематско и континуално праћење, при чему је посебан акценат стављен на типичне загађујуће материје.

На основу Закона о заштити животне средине, постројења која представљају извор емисија и загађивања животне средине дужна су да, у складу са Законом, преко надлежног органа, организације или овлашћене организације:

- обављају мониторинг емисије;
- обезбеђују метеоролошка мерења за велике индустријске комплексе или објекте од посебног интереса за Републику или јединицу локалне самоуправе;
- учествују у трошковима мерења емисије у зони утицаја, по потреби; и
- прате и друге утицаје своје активности на стање животне средине.

Загађивач мора да планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга емисије, као и за друга мерења и праћења утицаја својих активности на животну средину. Мерење емисије обезбеђује се на основу Правилника о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података.

- Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

У циљу утврђивања количина опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање, врши се испитивање пољопривредног земљишта и воде за наводњавање, и то у складу са Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање, и по програму који доноси Влада РС.

Испитивања опасних и штетних материја у пољопривредном земљишту и води за наводњавање обавља организација коју власти министарство надлежно за послове

пољопривреде. Овлашћена организација дужна је да обавештава то Министарство о резултатима испитивања.

Испитивање плодности земљишта и утврђивање квалитета вештачких ђубрива врши се по условима, на начин и по методама утврђеним посебним прописом који доноси министарство надлежно за послове пољопривреде. Плодност земљишта испитује се сваке пете године. Ова испитивања може да обавља организација коју за то овласти министарство надлежно за послове пољопривреде.

- **Мониторинг буке**

Ниво буке у животној средини се контролише системским мерењем буке које обезбеђује општина, односно град. Мерење буке могу да обављају овлашћене стручне организације у складу са Правилником о дозвољеном нивоу буке у животној средини. Истим Правилником прописани су највиши дозвољени нивои буке у насељеним и ненасељеним подручјима.

7.3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА

Када су питању права и обавезе надлежних органа у вези праћења стања животне средине, она произилазе из Закона о заштити животне средине, односно чланова 69-78. овог Закона. Према наведеним члановима, права и обавезе надлежних органа су:

- a. Влада доноси програм мониторинга за период од две године,
- b. Јединица локалне самоуправе доноси програм мониторинга на својој територији који мора бити у сагласности са програмом Владе,
- c. Република и јединица локалне самоуправе обезбеђују финансијска средства за обављање мониторинга,
- d. Влада утврђује критеријуме за одређивање броја места и распореда мерних места, мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података.
- e. Мониторинг може да обавља само овлашћена организација. Министарство прописује ближе услове које мора да испуњава овлашћена организација и одређује овлашћену организацију по претходно прибављеној сагласности министра надлежног за одређену област.
- f. Влада утврђује врсте емисије и других појава које су предмет мониторинга загађивача, методологију мерења, узимања узорака, начин евидентирања, рокове достављања и чувања података,
- g. Државни органи, односно организације и јединице локалне самоуправе, овлашћене организације и загађивачи дужни су да податке из мониторинга достављају Агенцији за заштиту животне средине на прописан начин,
- h. Влада ближе прописује садржину и начин вођења информационог система, методологију, структуру, заједничке основе, категорије и нивое сакупљања података, као и садржину информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност,
- i. Информациони систем води Агенција за заштиту животне средине,
- j. Министар прописује методологију за израду интегралног катастра загађивача, као и врсту, начине, класификацију и рокове достављања података,

- k. Влада једанпут годишње подноси Народној скупштини извештај о стању животне средине у Републици,
- l. Надлежни орган локалне самоуправе једанпут у две године подноси скупштини извештај о стању животне средине на својој територији,
- m. Извештаји о стању животне средине објављују се у службеним гласилима Републике и јединице локалне самоуправе.

Државни органи, органи локалне самоуправе и овлашћене и друге организације дужни су да редовно, благовремено, потпуно и објективно, обавештавају јавност о стању животне средине, односно о појавама које се прате у оквиру мониторинга емисије и емисије, као и мерама упозорења или развоју загађења која могу представљати опасност за живот и здравље људи, у складу са Законом о заштити животне средине и другим прописима. Такође, јавност има право приступа прописаним регистрима или евиденцијама које садрже информације и податке у складу са овим законом.

8. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Сврха стратешке процене утицаја на животну средину је благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на стратешком нивоу планирања и програмирања, на принципима одрживог развоја. Стратешка процена се у међународној пракси афирмише доношењем EU Directive 2001/42/EC о процени утицаја на животну средину планова и програма. Доношењем сета закона о заштити животне средине, крајем 2004. године стратешка процена утицаја је уведена у домаћу праксу планирања и програмирања. С обзиром да је релативно кратак период у примени стратешке процене, постоји низ проблема и ограничења, као и утврђивања оптималног методолошког обрасца и приступа. У пракси су у примени 2 основна обрасца: (1) технички и (2) планерски. Технички приступ у основи користи прилагођену методологију процена утицаја пројеката, док се у планерском приступу претежно користе квалитативне – експертске методе из разлога што су планови сложенији од пројеката, баве се стратешким питањима и имају мање детаљних информација о животној средини, заснивају на концепту одрживог развоја и обухватају друштвена и економска питања, планирају се тзв "непланабилни процеси" који имају виши степен ентропије, тако да није могуће применити математичке моделе у потпуности и са одговарајућим степеном поузданости и учешће већег броја заинтересованих страна и јавности даје процесу стратешке процене специфичан карактер, јер је потребно да се резултати на разумљив начин представе разним друштвеним групама и другим учесницима у процесу израде и доношења.

Схематски приказ односа стратешке процене утицаја и процене утицаја и нивоа одлучивања

У том смислу, у пракси стратешке процене користе се најчешће експертске методе као што су: контролне листе и упитници, матрице, мултикритеријумска анализа, просторна анализа, SWOT анализа, Делфи метода, оцењивање еколошког капацитета, анализа ланца узрочно-последичних веза, процена повредивости, процена ризика, итд. Заједничка техника различитих метода представљају матрице утицаја којима се испитују промене које би изазвала имплементација плана и изабраних варијанти (укључујући и ону да се план не примени). Матрице се формирају успостављањем међусобних односа између циљева плана, планских решења и циљева стратешке процене са одговарајућим индикаторима. За потребе ове процене примењена је методологија процене која је развијана у домаћој пракси у протеклом периоду и која је

углавном у сагласности са новијим приступима и упутствима за израду стратешке процене у Европској Унији 4, 5.

Процена је извршена коришћењем аналитичке методе стручног мишљења и поређења са другим, сличним врстама утицаја на животну средину. Коришћене су опште научне методе⁶, као и прилагођене методе, технике и модели за потребе обављања стратешких процена. За прелиминарне процене могућих утицаја у аналитичком поступку, коришћено је је Упутство ЕУ о процени утицаја пројеката на животну средину.

Општи методолошки поступак који је коришћен приликом израде ове стратешке процене и припреме Извештаја о стратешкој процени састоји се из неколико општих фаза и то:

- (а) скрининг – дефинисања садржаја стратешке процене,
- (б) скопинг – дефинисања обима стратешке процене,
- (в) дефинисање кључних (битних) промена,
- (г) процена у ужем смислу,
- (д) предвиђање последица,
- (ђ) одређивање мера,
- (е) контрола и ревизија,
- (ж) имплементација.

Опште тешкоће приликом израде стратешке процене могу се класификовати у неколико група и то:

- (а) организационо - управљачке тешкоће – не постоји потпуни институционални оквир надлежан за послове заштите животне средине, што за последицу има да не постоји организован систем мерења и мониторинга;
- (б) кадровске – не постоји довољан број стручњака који би својим стручним радом допринео развоју система заштите животне средине;
- (в) материјално – финансијске који се огледа у чињеници да се у планско подручје нису издвајала неопходна финансијска средства у циљу одрживог развоја насеља.

---

⁴ A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive, Office of the Deputy Prime Minister, London, UK, September 2005

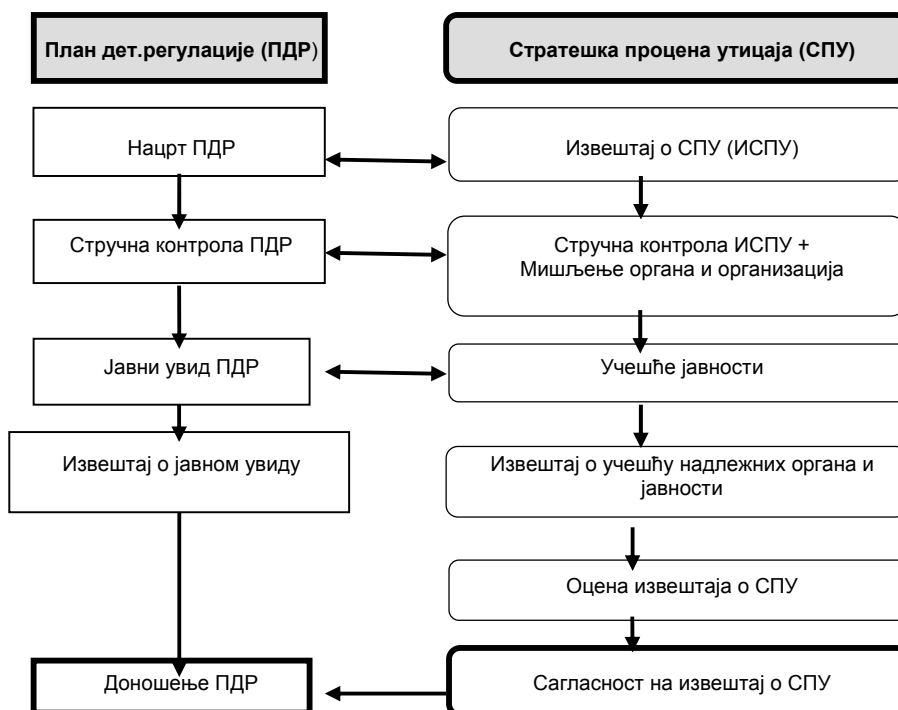
⁵ James E., O. Venn, P. Tomilson, Review of Predictive Techniques for the Aggregates Planning Sector, TRL Limited, Berkshire, UK, March 2004

⁶ Методе анализе и синтезе, индукција и дедукције, компаративни метод, историјски метод, картографски метод.

9. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

Члан 18. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење у року од 30 дана. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему плана обезбеђује учешће јавности у разматрању извештаја о стратешкој процени (члан 19). Орган надлежан за припрему плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана.

Учешће надлежних органа и организација обезбеђује се писменим путем и путем презентација и консултација у свим фазама израде и разматрања стратешке процене. Учешће заинтересоване јавности и невладиних организација обезбеђује се путем средстава јавног информисања и у оквиру јавног излагања Плана детаљне регулације. Орган надлежан за припрему плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности који садржи сва мишљења о СПУ, као и мишљења изјављених у току јавног увида и јавне расправе о плану. Извештај о СПУ доставља се заједно са извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II закона. На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на извештај о СПУ у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање. После прикупљања и обраде свих мишљења орган надлежан за припрему плана доставља Нацрт Плана детаљне регулације заједно са извештајем о СПУ надлежном органу на одлучивање.

Графикон: Схема поступка одлучивања о Извештају о СПУ

10. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Заштита животне средине у Плану детаљне регулације разматрана је у оквиру планског документа али и у склопу Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину. Примењена методологија је описана у претходном поглављу и сагласна је са претпоставкама које су дефинисане у оквиру Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину којим се дефинише садржина Извештаја.

Циљ израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину предметног плана је сагледавање могућих значајних негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквире (границе) дефинисане законском регулативом. Да би се постављени циљ могао остварити, потребно је било сагледати постојеће стање животне средине и Планом предвиђене активности.

Резимирајући утицаје плана на животну средину и елементе одрживог развоја може се констатовати да ће већина утицаја планских решења имати позитиван утицај на конкретан простор. Негативни утицаји које је могуће очекивати реализацијом планских решења потребно је детаљно размотрити израдом Процена утицаја на животну средину појединачних пројеката. Да би се овакви утицаји свели у оквире који неће оптеретити капацитет простора, потребно је спроводити мере за спречавање и ограничавање негативних утицаја на животну средину.

У варијанти да се План детаљне регулације не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду могу се очекивати само негативни ефекти код готово сваког сектора и ниједан позитиван ефекат у односу на циљеве стратешке процене утицаја. У варијанти да се ПДР имплементира могу се очекивати бројни позитивни ефекти у сваком сектору, који отклањају већину негативних тенденција у развоју посматране територије ако се план не би имплементирао.

Извештај о стратешкој процени утицаја који се радио за ниво ПДР-а не може дати експлицитне одговоре на прихватљивост појединих планских решења. Таква планска решења морају се разрађивати и детаљно оцењивати приликом израде пројектне документације и студија оправданости. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у оквиру Процена утицаја појединачних објеката и пројеката на животну средину.

Анализирајући План детаљне регулације у целини, као и појединачна планска решења, на основу евалуације значајних утицаја може се закључити да имплементација плана не производи могуће стратешки значајне негативне утицаје на целом планском подручју, већ само на деловима (локалитетима, трасама) планског подручја на коме се реализују одређена планска решења. У случајевима где је процењено да може доћи до потенцијално негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите прописане овим Извештајем.